

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio quinta. Vtrum in Christi satisfactione vera, & propria iustitia
interecesserit

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

tantam hominum multitudinem ad gloriam perducere, quamuis singula individua non elegerit, vique ad praeuisionem originalis peccati. Secundo modo intelligi potest etiam materialiter, scilicet, quia hos homines in individuo designatos, & in tanta multitudine dilexit Deus, ut cum Christo regnarent, etiam ante praeuisionem originale peccatum: & uterque modus ad rem praesentem sufficit: posterior tamen omni ex parte magis satisfacit, quia ita fit, ut iidem, qui absque peccato ad aeternam salutem essent, efficaciter etiam fuerint per Christum redempti. Imo hinc ratio reddi potest, ob quam Christus non obtulit efficaciter redemptionem suam pro pluribus, quia, scilicet, non plures fuerant a Deo electi. Et hic posterior modus dicendi & explicandi diuinam praedestinationem electionem, non solum propter difficultatem praesentem, sed per se, propter alias rationes mihi magis probatur, magisque consentanea perfectioni diuinae providentiae videtur, quae attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & ita incipiens in intentione a consummata gloria praedestinationum, ad eam consequendam ordinavit alia media, etiam ipsam permissionem originalis peccati. Ex quo consequenter dicendum est, ex vi illius decreti eosdem homines esse saluandos, etiam si Adam non peccasset, per alia media, quae tunc Deus ordinasset. Neque enim deesset illi via ad modum efficiendi, ut omnes illi homines praedilecti naturaliter generarentur, etiam si peccatum non interuenisset.

Alia responsio ad primam questionem.
Tandem, si cui placuerit, praedictam questionem in certam euitare, dicere etiam potest ad difficultatem propositam, nihil referre ad perfectam Christi redemptionem, quod plures vel pauciores homines in vno statu, quam in alio saluentur, quia sicut lapsus primo fuit in tota natura, ita satisfactio Christi per se primo pro toto genere humano oblata est; & ad hoc fuit sufficientissima, & quantum est ex se, efficax ad omnes. Quod vero non omnibus, sed paucioribus applicetur, non pendet primario ex sufficientia & infinitate illius, sed ex profundo mysterio diuinae praedestinationis, de quo latius in propria materia differendum est.

SECTIO V.

Utrum in Christi satisfactione vera, & propria iustitia intercesserit.

Questionis difficultas, ex duplici ratione, dicitur.
Duplex dubitandi ratio, & utraque sane grauis & difficilis occurrit in questione proposita. Prior est, quoniam vera, & propria iustitia inter personas distinctas esse debet, nam iustitia virtus est, quae essentialiter alterum respicit: ut cum Aristotele 5. Ethic. capit. 1. ceteri docent: sed hoc non potest conuenire proprie in satisfactionem Christi. Primo, quia Christus per se primo satisfacit Deo pro hominibus, ipse autem non est alter a Deo, cum Deus imple sit, ergo eius satisfactio non fuit ad alterum: nam illa vox, ad alterum, distinctionem suppositorum indicat, ut sentit D. Thom. 2. 2. quae. 58. art. 2. Secundo, quia, si satisfactio Christi ad aeternum Patrem comparatur, licet personaliter ab illo distinguatur, in ordine tamen ad propriam iustitiam illa distinctio non sufficit, quia inter filium & patrem non intercedit propria iustitia, teste Aristot. 1. Ethic. capit. 6. quia filius est aliquid patris, & quasi pars eius ut docet D. Thom. 2. 2. quae. 58. artic. 4. Tercio quia Christus non simpliciter in quantum Deus, sed in quantum homo satisfacit; at vero in quantum homo est creatura, & seruus Dei, ac denique quicquid est Dei est, sed inter seruum, & dominum, haec ratio non intercedit propria iustitia, teste Aristotele supra, ergo.

A Posterior ratio dubitandi est, quia satisfactio Christi, nec ut ab ipso procedebat, & offerebatur patri, erat actus verae, & propriae iustitiae: nec ut ab ipso Deo, & aeterno Patre acceptabatur, ergo nullo modo. Explico, & probabo primam partem antecedentis: quia Christus non tenebatur ex iustitia mori pro hominibus, aut satisfacere pro illis, poterat quidem teneri ex obedientia, vel ex charitate, si praeciptum illi impositum est, quod modo non disputo, tamen ex iustitia non est unde potuerit obligari; ergo illa satisfactio, ut ab ipso procedebat, non erat actus iustitiae, repugnat enim esse actum iustitiae sine iustitiae obligatione. Dicitur fortasse, ex pacto aliquo, ut fidei iustorem hominum, potuisse teneri ex iustitia; Sed contra, quia ipsimet homines non tenentur ex propria iustitia satisfacere Deo pro peccatis, sed ex poenitentia, vel religione, ergo quamuis demus, Christum in se suscepisse debitum, & obligationem hominum, non potest illud ad iustitiam pertinere, quia non potest esse maior obligatio fidei iustoris, quam principalis debitoris. Et confirmatur, quia in Christo homine non fuit alia propria iustitia, vel alterius rationis, quam sit in aliis hominibus, sed nulla propria iustitia humana habet actum circa Deum, ut constat ex materia de Religione, & de Poenitentia, & patet breuiter: quia si aliqua versaretur, maxime iustitia commutativa, sed haec non, quia proprie versatur in commutationibus dati, & accepti, ut constat ex 5. Ethic. cap. 2. & 4. unde proprie constituit aequalitatem in his rebus, quae sunt vnius, & non alterius, & inter eos, qui habent iura, & dominia condiuisa, quique inuicem vtilitatem, vel damnum recipere possunt: quae omnia non habent locum in ordine ad Deum.

Probatur iam altera pars antecedentis, scilicet, nec in Deo ipso fuisse actum iustitiae, satisfactionem Christi suscipere, vel acceptare; primo, quia nulla persona offensa tenetur acceptare satisfactionem ab alio, quam ab ipso offendente, ut patet ex communi sensu omnium hominum, qui prudenter, & secundum moralem estimationem de satisfactione iudicant: & ratio sumi potest ex differentia inter satisfactionem, & restitutionem, restitutio enim respicit res ipsas, unde si reddatur res aequalis, nihil refert, quod ab vno, vel ab altero reddatur: at vero offensa, & similiter satisfactio, respicit actiones, & personas, & ideo nullus tenetur ad acceptandam satisfactionem, nisi ab eadem persona, quae illum offendit, quia alias non videtur proprie resarciri improprio illa, vel inaequalitas, quae inter personam offendentem, & offensam intercessit. Secundo, & maxime, quia obligatio, vel debitum iustitiae, non habet locum in Deo, videtur enim quandam imperfectionem praeseferre: unde Anselm. in Prosologio cap. 10. & 11. Iustus est, inquit ad Deum, non quia reddidit debitum, sed quia facit quod decet.

Propter hanc dici posse videtur, iustitiam hanc quae satisfactioni Christi tribuitur non appellari iustitiam, quia propriam; & veram rationem formalem iustitiae habeat, sed propter quandam analogiam, seu similitudinem, quam habet cum propria iustitia, vel commutativa, quatenus in compensanda offensa diuina seruauit aequalitatem rei ad rem, vel vindictiuam, quatenus peccata hominum in se ipso condigne vindicauit. Cui dicendi modo fauent Theologi, qui communiter negant, esse in Deo propriam iustitiam ad alios, atque adeo etiam ad Christum, generaliter n. loquuntur, unde etiam sit, nec Christi ad Deum posse esse veram iustitiam, hanc n. correlatiua esse videntur: illam vero sententiam docent in 4. d. 46. Scot. Dur. & Palud. qu. 1. fundari in hoc, quod inter Deum, & creaturam non potest aequalitas constitui Bonau. autem ibi art. 2. q. 1. ad 1. secutus Alens. 1. par

Aristotel.

Anselm.

Primus dicendi modus

Scot.
Durand.
Palud.
Bonau.
9. 39. Alens.

q. 39. memb. 1. in eo fundatur, quod in Deum non A
 cadit debitum proprium, quod tamen est de ratio-
 ne propria iustitiae, ut ait D. Thom. ibid. quaest. 1. art.
 1. quaest. 1. & 1. part. quaest. 21. artic. 1. Ech. 2. Contra
 gent. cap. 93. negat iustitiam commutativam pro-
 prie esse in Deo, licet de distributiva aliud sentiat,
 de qua nunc non videtur referre, quia in compen-
 sanda iniuria, de qua modo agimus, non distributi-
 va, sed commutativa iustitia debuit intercedere: &
 eam sententiam sequuntur omnes Thomistae, Ca-
 preol. Caiet. Ferrar. citatis locis, sequitur etiam Ri-
 chard. dicta dist. 4. art. 1. quaest. 1.

Capreol.
Caiet.
Ferrar.
Richard.

Secunda &
vera senten-
tia quod in
sa iustitia
Christi fuit
vera iustitia

Nihilominus simpliciter, & absolute dicendum
 videtur, in Christi Domini satisfactione servatam
 esse propriam & veram iustitiam, tam ipsius ad De-
 um, quam Dei ad ipsum. Quae sententia est magis
 consentanea. D. Thom. hoc loco, & aliis superius
 citatis, & omnes eius discipuli eam amplectuntur,
 illique plurimum fauent omnia, quae de efficacia, &
 valore satisfactionis Christi ex Scriptura, & Patri-
 bus à me adducta sunt. Ex quibus ad confirman-
 dam veritatem hanc, hac sola ratione vtor, nam
 quae sacra Scriptura, & Patres nobis tradunt, prae-
 ferim cum proponunt, & docent mysteria Fidei,
 sunt in proprietate, & veritate, ac sine metaphoris
 intelligenda, nisi quidpiam ex hoc sequatur tam a-
 perite absurdum, ut cogat nos ad metaphoras, vel
 improprias significationes confugere: sed sacra
 Scriptura nihil frequentius tradit, quam in homi-
 num per Christum redemptionem fuisse iustitiam
 servatam, & apertissime demonstratam, ut constet
 ex cap. 3. ad Rom. & 5. & ex aliis multis supra allega-
 tis, & alijs, quae in sectione sequenti asseremus, er-
 go debet hoc intelligi de vera & propria iustitia, si
 absque inconuenienti aliquo, vel absurdo fieri po-
 test. Solum superest ut hoc ita fieri posse demonstre-
 mus, nam in reliquis ratio procedit ex certis princi-
 pijs Theologicis: hoc vero nec breuius, neque com-
 modius fieri potest, quam expediendo difficultates
 propositas.

Prus tamen quam ad hoc accedam, notandum
 est, ut virtus aliqua, vel actus eius dicatur proprie
 reperiri in Deo, non oportere, ut eodem modo, &
 cum omnibus imperfectionibus in Deo sit, quo in
 hominibus, vel inter homines reperitur. Nam si
 hoc esset necessarium, nec misericordia proprie ef-
 ferretur in Deo, quia in eo non est compassio: nec libera-
 litas, quia non priuatur eis bonis, quae alijs com-
 municat, nec vindicta, quia non se trahitur, vel ser-
 uat incolumem alios puniendo: nec scientia, quia
 non discurret, neque assensum conclusionis colligit
 ex assensu principij. Denique hoc generali rati-
 one constat, quia cum haec attributa, virtutes &
 perfectiones non vniuocae, sed analogice dicantur
 de Deo, & nobis, quanquam in Deo sint proprie, &
 formaliter, tamen excellentiori modo esse necesse
 est: ut ergo virtus aliqua, quae in hominibus est, di-
 catur proprie conuenire Deo, sufficit, ut formalis
 ratio illius virtutis, formaliter, ac proprie in Deo,
 & in nobis reperitur: licet nobis habeat adiuncta
 aliquam imperfectionem, quam non habet in Deo,
 ut in exemplis adductis de scientia, & misericordia
 videre est: tunc enim talis imperfectio non est de
 conceptu formalis illius virtutis secundum se, sed so-
 lum illi conuenit, prout in nobis est, cuius signum
 est, quia praedicta per intellectum illam imperfectionem,
 intelligitur manere quadam ratio formalis virtuti-
 tis, distincta secundum rationem ab alijs virtuti-
 bus, vel perfectionibus, quae formaliter & proprie
 in Deum conueniunt, & in nobis etiam reperitur. Hoc
 enim modo, & nullo alio intelligere possumus, ali-
 quas perfectiones, vel virtutes, quae in nobis sunt,
 formaliter, & proprie in Deo reperiri, & ad eun-
 dem modum philosophandum est de diuina iusti-

tia, quomodo autem id possit explicari, & per-
 suaderi, in solutione secundae difficultatis melius
 dicetur.

Ad primam ergo difficultatem sunt nonnulli, 1. Respon.
 qui ut propriam iustitiam in Christi satisfactione
 tucantur, dicunt, illum Patri, non autem suae diui-
 nae personae satisfecisse, quod ex Scriptura confir-
 mant, quae frequenter ita loquitur, ad Ephes. 2. Ephes. 2.
 Per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad Pa- 1. Ioan. 2.
 trem: 1. Ioan. 2. Aduocatum habemus apud Patrem: & Ioan. 14.
 Ioan. 14. 15. & 16. Saepè Christus ad Patrem orat pro 15 & 16.
 nobis, quo supposito facile expeditur obiectionem,
 quae fiebat de iustitia inter Patrem, & filium, cum
 enim Aristoteles negat inter patrem, & filium in-
 tercedere veram iustitiam, aperte loquitur de filio,
 qui est sub cura paterna, & non habet propria bona,
 nec censetur habere aliam voluntatem praeter vo-
 luntatem patris: at vero si inter homines etiam lo-
 quamur de filio iam emancipato, & habente prop-
 ria bona, propriamque voluntatem, recte potest
 inter eum, & patrem vera ratio iustitiae intercedere,
 in proposito ergo quamvis Christus, ut Deus, & Fi-
 lius Dei naturalis non possit verum actum iustitiae
 erga Patrem suum exercere, non quidem quia sit
 pars eius, vel sub cura eius, huiusmodi enim im-
 perfectiones non cadunt in Deum, sed quia est eius-
 dem substantiae, & voluntatis cum ipso, tamen i-
 dem Filius in alia natura potest iustitiam ad Patrem
 suum exercere, quia est persona distincta, & habet
 naturam & voluntatem distinctam, per quam potest
 veros actus iustitiae perficere.

Sed hic modus, quatenus negat, Christum & fi-
 lium, & toti Trinitati satisfecisse pro nobis, omnino
 mihi displicet, potius enim dicendum est, primo,
 ac per se satisfecisse Deo, & consequenter tribus
 personis, ut vnus Deus sunt, quae est aperta senten-
 tia Pauli. 2. ad Corinth. 5. dicentis. Erat Deus in Chri-
 sto, mundum reconcilians sibi, ubi sicut Deus dicitur
 esse in Christo ratione diuinae naturae, ita ratione
 eiusdem dicitur reconciliasse mundum sibi. Ecce
 intelligunt ibi glossa & expolitores, & Augustinus
 ferm. 120. de tempore. Vnde ibidem dicitur, Omnia
 ex Deo. Qui nos sibi reconciliauit. Sicut ergo omnia
 sunt ex Deo, ut sic & à tota Trinitate, ut est vnus
 Deus, ita Christus non reconciliauit Deo, & toti Tri-
 nitati, notat vero ibi Chysof. Homil. 11. Sicut per
 quandam appropriationem dicuntur inter eum om-
 nia esse à Patre, ita etiam nonnunquam tribui Pa-
 tri, quod sibi reconciliet homines per Filium, &
 Ambros. 3. de Fide. cap. 5. Deus, inquit, erat in Chri-
 sto mundum reconcilians sibi: hoc est sempiterna diuini-
 tatis. Aut si Pater in Filio, sicut Filius in Deo Patre, & sub-
 stantia vique, & operatione vnitas non negatur. Vnde
 ad Ephes. 2. paulo ante verba, quae sup. citata sen-
 tentia afferebat, ait Paulus. Ipse enim est pax nostra,
 qui fecit vtraque vnum, & infra: ut duos condidit in se
 ipso in vnum novum hominem faciens pacem, & recon-
 ciliat ambos, in vno corpore, Deo. Sic etiam. 1. ad Ti-
 moth. 2. vocat mediatorem Dei, & hominum, Dei, 1. Tim. 2.
 scilicet, quatenus Deus est, ut late tractat Cyrill. 1. Augstin.
 lib. 12. Theaur. capite 10. & attigit August. 9. de Ci-
 uitat. cap. 15. clarius vero illa verba tractans August.
 Enarrat. 2. in Psalm. 29. interrogat: Quid est media-
 torum esse? inter Patrem, & homines? non, sed inter
 Deum, & homines: quid est Deus? Pater, & Filius, & Spi-
 ritus sanctus: inter illam Trinitatem, & hominum infirmi-
 tatem mediator factus est homo: quae verba transcripsit
 Beda. 1. ad Timoth. 2. & Ansel. ibid. vnde idem Au-
 gust. lib. 10. de Ciuit. cap. 20. Cum in forma, inquit, Dei
 sacrificium magis voluit esse, quam sumere. Et ad eundem
 modum Cyril. Alex. in defens. 10. anathemat. ad Eu-
 optium: Non vi maiori, inquit, offerat sacrificium, sed
 sibi ipsi & Patri.

Ratione

Ratione denique hoc sufficienter conuincitur, quia satisfactio illi offertur, cui offensio facta est, sed offensio primario fit Deo, ut sic & tribus personis consequenter, ut sunt vnus Deus; quia ratione vnus supremæ naturæ, ac voluntatis omnes tres personæ sunt vnus Legislator, cuius præceptum peccator transgreditur; vnus finis vltimus; à quo aueritur: vnus Dominus, quem offendit: vnus denique Deus, qui satisfactionem suscipit, & peccata remittit. Confirmatur: quia certum est, personam Filij fuisse offensam per peccatum Adæ; ergo, si illi factum satis non est, non fuit Christi sufficiens satisfactio, sed oportuisset Spiritum sanctum incarnari, ut Filio satisfaceret. Tandem non potest peccatum remitti, nisi à Deo condonetur: non potest autem peccatum à Deo condonari, quin æque ab omnibus tribus personis condonetur: quia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa: ergo non potest satisfieri Deo pro peccato, quin æque omnibus tribus Personis satisfiat. Negabit fortasse aliquis illationem, quia licet remissio non possit esse nisi ab omnibus Personis, tamen ab vna, cui satisfactum esset, posset esse ex iustitia; ab alia vero gratis, cui satisfactum non esset. Sed hoc acceptam inuoluit repugnantiam, tum quia tam opus iustitiæ; quam misericordie est necessario indiuisum & commune omnibus personis, quia per se primo ab illis, ut sunt vnus Deus, & vna voluntate operantur; tum etiam quia non potest vni personæ esse satisfactum, si non sit omnibus; non enim potest vni personæ esse satisfactum, nisi sit satisfactum, Deo ut Deus est; si autem satisfactum est Deo ut Deus est, etiā Personis omnibus satisfactum esse necesse est. Dices, aliqua offensio potest directe esse contra vnā personam & non contra aliam, ut blasphemia vel hæresis contra Spiritum sanctum, vel contra Filium; ergo & satisfactio. Respondetur, opus per quod fit offensio posse proprius & immediatus versari circa vnā Personam ex intentione operantis, vel quatenus actio vel conuersio eius illam respicit ut proximum obiectum, tamen ratio offensæ & auersionis primario est respectu Dei vltimi finis, & consequenter ac æque respectu omnium Personarum. Similiter ergo, id per quod fit satisfactio, potest circa vnā personam ut proximum obiectum versari, ut est ratio ad Patrem v.g. tamen ratio satisfactionis necessario est communis omnibus personis, quas respicit ut sunt vnus Deus.

Alius modus respondendi est, non solum Verbum sed humanitatem etiam ipsam satisfecisse, quæ cum distincta sit à persona Verbi, recte potuit inter ipsam & Verbum propria iustitia intercedere. Hoc autem ita probatur, quia Christus, ut homo satisfecit, ergo & humanitas. Secundo, quia humanitas est grata Deo, & totum principium suarum actionum, & passionum. Tercio, actiones sunt singularium, i. Metaphy. capit. 1. sed humanitas est singularis res, ergo illa est quæ operatur, & satisfacit; licet enim Auguſt. præfatione ad enarra. 2. in Psal. 29. quem imitatur Beda. 1. ad Timoth. 2. *Habes, inquit, maiestatem, ad quam ores, habes humanitatem, qua pro te oret.*

Hæc tamen responsio, & difficultatem non euacuat, & aliena est à modo loquendi, & sentiendi omnium Patrum. Primum constat, quoniam vel humanitas per se non sufficebat ad talem satisfactionem, vel certe si ad hanc aliquo modo dicitur potens, id habere debuit à supposito, cui vnita est, iuxta ea, quæ in præcedenti dubio dicta sunt, & quæ inferius de satisfactione puri hominis dicuntur; semper ergo superest eadem difficultas, quomodo idem suppositum fuerit ratio satisfaciendi sibi ipsi. Secundum ex dictis etiam patere potest, omnes enim Patres in hoc maxime ponunt effi-

caciam satisfactionis Christi, quod ipsa persona diuina est, quæ satisfacit, ipsa est hostia, & sacrificium, & infinitum pretium, ut supra sæpius citatum est, & Paul. ipsi filio tribuit, quod fuerit summus Pontifex, & dignum sacrificium obtulerit, & ideo causa salutis fuerit omnibus obtemperantibus sibi: ad Hebræ. 5. vbi exauditus etiam dicitur pro sua reuerentia.

Hebr. 5.

Neque secundum veram Philosophiam ille modus loquendi probatur, nam licet verum sit, totam rationem patiendi, vel operandi esse humanitatem, tamen quod operatur, non dicitur proprie ipsa humanitas, sed homo, vel persona, & suppositum, quia illi tribuitur operari, cui perfecte & simpliciter tribuitur esse, sed id quod est simpliciter, tanquam perfecta, & absoluta substantia est suppositum. Et ratio huius propria est, quia cum operari sequatur esse, non intelligitur res completa ad operandum, donec intelligatur completa ad existendum: & ideo operatio non proprie tribuitur rei, prout incompleta est in existentia sua, quomodo significatur nomine humanitatis, sed prout absolute existit, ac per se, quomodo significatur nomine personæ, ut docuit optime Damasc. lib. 3. capit. 15. Et hoc ipsum voluit docere Aristoteles cum dixit actionis esse singularem, vel enim in substantiis ipse non distinguit singularem naturam à supposito, ut videre est, in prædicamentis capit. de substantia, & in 7. Metaphy. vbi hoc latius disputatur, vel certe per rem singularem intelligit rem, prout à parte rei existit cum omnibus conditionibus existentie, quarum vna est, ut vel subsistat, vel aliquo modo in alio insit. Et quidem si actio sit à re singulari subsistente, hoc est esse à supposito: si ab adiacente, vel quasi inhaerente alteri; tunc sicut res illa non est simpliciter sua, sed alterius, ita non censetur operari, ut sua, sed ut alterius, & ideo ad hoc significandum non proprie dicitur ipsa, sed alterum per ipsam operari: & ad hunc sensum est explicanda illa locutio Auguſtini, non enim proprie humanitas orat, sed est qua Verbum orat, ita enim loquitur scriptura. Quocirca licet Christus, ut homo satisfaciat, non inde fit humanitatem satisfacere, non enim quidquid dicitur de Christo ut homine, dicitur etiam de humanitate, ut per se patet.

Ratione.

Damasc.

Dicendum ergo est, licet Aristoteles non cognouerit eiusdem personæ ad seipsam, secundum diuersas naturas posse veram, ac propriam iustitiam interuenire, quia non intellexit duas naturas, habentes voluntates liberas, & propria dominia suorum actuum, posse in eodem supposito conuenire: tamen supposito hoc mysterio, hanc distinctionem sufficere, ut idem Christus, in quantum homo sibi ut Deo ex propria iustitia satisfaciat, & ibi interuenire sufficientem rationem ad alterum, quia per diuersas voluntates liberas satisfactio offertur, & acceptatur: quod ita verum esse variis modis explicatur. Primo, quia non minus obedientia, & religio est ad alterum, quam iustitia, sed Christus ut homo veram & propriam obedientiam, & orationis, ac religionis cultum præstabat sibi ipsi ut Deo; ergo simili modo offerre poterat satisfactionem. Secundo Christus, ut Deus, est vltimus finis, & ut homo est, mediator inter Deum & hominem, sed non videtur esse minus necessaria distinctio inter mediatorem, & eum, apud quem intercedit, quam in actu iustitiæ sit necessaria; ergo. Tercio, hic homo Christus, habet proprium dominium per voluntatem humanam eorum actuum, quos libere per eandem voluntatem operatur, quod distinctum est à domino proprio voluntatis diuinæ, nam hoc est altius, & commune tribus personis, illud vero est inferioris rationis, & proprium Christi hominis: sed

Sachst. I.
difficultas
Christum in
quantum
homo satis-
fecit sibi ut
Deo.

sed ubi sunt distincta dominia & iura, sufficit, ut posset intercedere iustitia: ergo.

Quarto, si Christus per assumptionem naturam peccare potest, veram iniuriam faceret Deo, & toti Trinitati, vel si Angelus humanitatem assumeret (sive id fieri possit, sive non) inter humanam, & Angelicam voluntatem huius personæ, posset esse discordia, & hic Angelus posset huic homini iniuriam inferre: sed ubi est sufficiens distinctio, ut possit intercedere vera iniuria, est etiam, ut possit intercedere vera iustitia: ergo. Tandem, quamvis suppositum sit, quod operatur, tamen ratio & principium operandi est natura: substantia enim solum est, quasi complementum ad operandum requisitum, ergo ubi est distinctio naturarum, cum sit distinctio principiorum, quæ per se concurrunt ad actionem, licet substantia sit eadem, sufficit, ut interuenire possit vera ac propria iustitia. Nec contra hoc aliquid obicitur in prima ratione dubitandi, supra posita, quod difficultatem ingerat: quia licet Christus simpliciter non sit alter à Deo, quatenus his vocibus significatur, ipsum non esse Deum, tamen habet naturam alteram à natura diuinā: & hoc satis est ad rationem iustitiæ, ut ostensum est.

Dices, actiones sunt suppositorum, & non naturarum: ergo non satis est naturarum diuisio, nisi etiam sit suppositorum: alias cum suppositū sit, quod satisfacit, & cui sit satisfactio, idem satisfaceret sibi ipsi, quod videtur repugnans. Respondent aliqui, esse idem suppositum secundum rem, ratione tamē diuersum, ut diuinum & humanum, & hoc satis esse cum naturarum distinctione. Sed hæc distinctio rationis, si actualis & propria intelligitur, est impertinens, cum sit valde extrinseca; si autem fundamentalis & virtualis, nihil est aliud, quam quod eadem substantia terminet duas naturas, & per vnā satisfaciatur sibi, ut substantia in altera. Et hæc responsio est, quæ à nobis est data: hoc enim modo non repugnat, idem satisfacere sibi ipsi, ut est individuum ac suppositum diuersarum naturarum. Neque hæc identitas suppositi minuit perfectionem iustitiæ: quia solum illa distinctio necessaria est, quæ sufficiat ad essentialē rationem iustitiæ, solumque requiritur, ut quædam conditio necessaria, ut ratio & habitudo iustitiæ locum habeat, quæ supposita, maior vel minor perfectio iustitiæ, non est ex maiori vel minori distinctione pensanda, sed ex obiecto & aliis propriis ac positius conditionibus iustitiæ.

Dicit aliquis: Quædam peccata sunt contra Christum, non tantum ut Deum, sed etiam ut hominem, ergo pro illis saltem non potuit Christus plene satisfacere, nisi satisfaciendo sibi ipsi per eandem naturam. Respondetur, propriam rationem peccati sumi ex iniuria facta Deo, ut Deus est, & per auersionem ab eo ut sic, & ita pro peccato, proprie loquendo, Deo, ut Deus est, fit satisfactio. Rursus, quia Deus est supremus Iudex, habens ius puniendi peccata, non solum, ut sunt auersiones ab ipso, sed etiam secundum omnem malitiam, quam habent, ita etiam fit satisfactio Deo pro pena peccatis debita, & hoc modo satisfecit Christus pro nostris peccatis coram Deo, etiam pro illis, quæ contra eius humanitatem facta sunt: ac vero considerando in illis peccatis malitiam, quam habent specialiter, ut sunt iniuriæ factæ huic homini, sic non oportuit, ut CHRISTVS satisfaceret pro illis, sed quantum in se erat, liberaliter ea condonaret, sicut etiam non satisfecit Petro, aut Ioanni pro iniuriis illis factis à Paulo & Francisco: sed necesse est, ut vel illi remittant offensam, vel isti satisfaciant, si possunt.

Alia vero, quæ de filio & seruo obiciuntur, facilia sunt, nam de filio verum est, quod dicebat prima sententia: de seruo (non disputando nunc, an

Christus in quantum homo sit seruus) respondetur, triplici ex capite fieri, vel intelligi posse, ut serui ad dominum, non sit perfecta iustitia. Primum, quia seruus nullius rei habet proprium dominium: & hoc modo verum est inter homines non intercedere iustitiam commutatiuam inter seruum, & dominum saltem, quoad ea, in quibus seruus non habet dominium. Sed hæc ratio non procedit in Christo, quia, ut infra videbimus, sufficienter habet aliquid proprium, quo possit ex perfecta iustitia satisfacere, præsertim, quia hæc iustitia non est illa imperfecta commutatiua, quæ consistit in datis & acceptis, sed potius pertinet ad illam, quæ est in deferendis honoribus, quæ non ita requirit proprietatem, & dominium distinctum, ut infra dicam. Secundum caput esse potest, quia seruus propter indignitatem, vel vilem conditionem suam non potest reddere æquale: quam rationem reddit Aristoteles 7. Ethicorum, capite ultimo, propter quam filius non potest patri reddere æquale, etiam in deferendis honoribus: sed hoc non habet locum in Christo, cuius persona nullo modo est inferior personæ patris: unde licet admittamus, posse aliquo modo dici seruum secundum humanam naturam, quantum ad conditionem naturæ creatæ, non tamen quantum ad conditionem seruilem, nec quantum ad indignitatem personæ, & ideo potest reddere æquale, ut supra à nobis probatum est. Tertium caput esse potest ex ipsamet ratione seruitutis, cui videtur repugnare omnis ratio iustitiæ, quia quodammodo tollit perfectam distinctionem, & rationem ad alterum, quia seruus est res quædam ipsius domini: sed hæc ratio etiam inter homines falsa est, quia in multis potest intercedere vera ratio iustitiæ inter seruum & dominum, si aliæ conditiones non deficiant: & hæc de prima ratione dubitandi in principio posita.

Secunda difficultas duas habebat partes, alteram de actu iustitiæ Christi ad Deum, alteram de actu iustitiæ Dei ad Christum. Ad priorem dicitur primum, ad exercendum proprium actum iustitiæ, non semper esse necessarium operari ex propria & rigorosa obligatione iustitiæ, sed interdum satis esse operari ad constituendum proprium, ac verum medium iustitiæ, inueniunt ipsius iustitiæ, & æquitatis, etiam absque obligatione factam in primis hoc ita esse ferre in omnibus aliis virtutibus manifestum est, cur ergo in actu iustitiæ inueniri non poterit? Deinde

declatur exemplo: Deus enim cum punit peccatorem, actum iustitiæ vindictiue exercet, quæ propria iustitia est, & ad commutatiuam pertinet, ut constat ex D. Thom. 2. 2. quæstione 103. articulo 2. ad primum, & in specie de hoc actu diuinæ iustitiæ id docuit Soto in 3. libro de iust. quæstione 5. art. ult. ad 1. & tamen Deus non punit peccatorem, quia ad hoc ex iustitia teneatur, posset enim sine iniustitia non vlciisci. Ratio denique hoc suadet, quia ut actus sit proprius alicuius virtutis, satis est, ut in obiecto eius reperiatur honestas illius virtutis, & quod inuitu illius honestatis fiat: quod totum fieri potest sine obligatione. Ut ergo in exemplo posito, voluntas, qua Deus vult punire peccatores, ratione distinguitur ab aliis voluntatibus liberalitatis, aut beneficiæ, seu misericordiæ, & secundum propriam rationem honesta est, quia fertur in obiectum propter æquitatem, quæ in illo est, & hoc est satis, ut sit actus iustitiæ, nec potest concipi in Deo alia virtus, ad quam pertineat: ita ad hunc modum illa voluntas satisfaciendi Deo, quæ fuit in Christo homine, quantum demus non fuisse ortam ex obligatione iustitiæ, possumus intelligere habuisse honestatē iustitiæ, quia per eam intendebat constituere inter Deum, & homines quandam æqualitatem recompensando iniuriam factam Deo, idque propter honestatem propriam talis obiecti, quæ ad honestatem iustitiæ pertinebat, ut si aliquis homo vellet pro alio debitum

Triplex ex capite intel- ligi potest, quod serui ad domi- num non sit perfecta iustitia.

Aristoteli.

Satisfit secundum diuina diffinitionem.

Quid sit necessarium ad exercendum actum iustitiæ.

D. Thom. Soto.

Responsio.

debitum soluere, formaliter intendens, ne alius patiatur iniuriam, & vt æqualitas illi seruetur, re vera faceret actum habentem honestatem iustitiæ, nam, licet verum sit, huiusmodi actus sufficienter fieri posse ex charitate, vel misericordia, & frequentius fortasse ita fieri, tamen ad saluandam proprietatem iustitiæ satis est, in obiecto esse honestatem, quam potest quis per actum iustitiæ intendere, etiam si non teneatur.

Secundo dicitur non esse necessarium, vt intercedat vera & propria iustitia inter duos, vt vterque operetur ex propria iustitia, seu proprio & formali actu iustitiæ, satis enim est operari, quantum in re necesse est ad æqualitatem iustitiæ constituendam, licet non fiat ex formali actu iustitiæ, declaratur exemplo, cum enim præmia sunt proposita, hoc vel illud operantibus, qui operatur ad præmium consequendum, non necesse est, vt ex iustitia operetur, potest enim operari propter suum commodum, sed tamen in re exhibet, quicquid necessarium est, vt præmium ex iustitia donetur: & eodem exemplo etiam intelligitur, recte fieri posse, vt aliquis non operetur ex obligatione iustitiæ, & tamen quod posita eius operatione intercedat inter eum, & alium, circa quem operatur, propria ratione iustitiæ. Sic ergo in proposito, quamuis demus voluntatem satisfaciendi in Christo, nec fuisse ex obligatione iustitiæ, neque etiam fuisse verum actum iustitiæ, intelligi potest satisfecisse ex vera & propria iustitia, quia talem satisfactionem exhibuit, cui ex perfecta æqualitate, & iustitia debebatur remissio pœnæ, vel culpæ, pro qua satisfaciebat, sicut vere aliquis meretur ex iustitia, quamuis neque ex iustitia teneatur mereri, neque dum meretur, actum aliquem iustitiæ operetur.

Et ex hoc obiter intelligitur, quod, pro his, quæ dicimus, notandum est: vt inter duos intercedat propria & vera ratio iustitiæ, non esse necessarium, vt ratio, vel obligatio iustitiæ in vtroque sit ita reproca, vt sit omnino eiusdem rationis, nam licet in iustitia commutatoria humana hoc reperiatur, quia extrema sunt eiusdem ordinis, & medium inter ea constituendum est eiusdem rationis, tamen hoc non est per se necessarium, vt in exemplis positis facile declarari potest: & in iustitia distributiva, & legali potest bene intelligi, accidere enim potest, vt cuius ex iustitia legali teneatur pugnare pro Republica, & postquam pugnat, Princeps ex iustitia distributiva teneatur debitum præmium illi conferre. Et ratio est, quia fieri potest, vt extrema, & iura eorū sint diuersarum rationum, vt magis etiam ex sequentibus constabit.

Tertio dicitur, proprie iustitiæ obiectum esse ius, vnde vbiusque inuenitur verum, & proprium ius, potest habere locum vera & propria iustitia, quæ inclinet ad seruandum tale ius, vel si læsum fuerit, compensandum. In Deo ergo, respectu hominum est verum, & excellentissimum ius, vt illi satisfiat pro peccatis hominum: vnde in ipsis hominibus est specialis virtus, quæ inclinat ad seruandum Deo ius, à qua in peccatoribus nascitur obligatio, & voluntas satisfaciendi Deo, quæ quidem virtus ad iustitiam pertinet, vt Diuus Thomas inferius docet quæst. 85. Et quantum ad ius diuinum, quod respicit, & obligationem, quam inducit, perfectior virtus est, & fortius obligat, quam vulgaris iustitia inter homines: solum deficit à ratione iustitiæ, quia non potest reddere æquale Deo pro offensa in illum facta: nam si hoc haberet, verior, & perfectior iustitia esset, quam iustitia commutatoria, quæ inclinat ad compensandas iniurias hominibus factas. Christus ergo Dominus, quamuis pro peccatis proprijs nec habuerit, neque habere potuerit hanc obligationem iustitiæ ad Deū, tamen vt constitutus fuit caput hominū, & susceptor onus satisfaciendi pro hominib⁹,

Fr. Suarez, Tom. 1.

dici potest subijisse hanc obligationē, quasi ex pacto inter ipsum & Deum, aliunde vero, quia propter dignitatem personæ suæ potuit ad æqualitatem satisfaciendi, nihil in illo defuit ad veritatem, & proprietatem iustitiæ.

Sed difficultas est, quænam fuerit hæc iustitia seu virtus, per quam Christus satisfactionem suā exhibuit æterno Patri suo pro peccatis hominū. Aliqui enim, vt ab hac difficultate facile se expedire videantur, dicunt non esse necessariam aliquā singularem virtutem ad quam munus hoc satisfaciendi pertineret, sed hoc aiunt fuisse munus omnium virtutū Christi: satisfecit enim pro nobis per obedientiam factus obediens vsq; ad mortem, per humilitatem, dum humiliavit semetipsum, &c. per patientiam, quando vt agnus mansuetus ductus est ad victimam: & sic de alijs. Sed hoc nec declarat, neque expedit difficultatem propositam, quia, licet verum sit, actus exteriores seu imperatos satisfaciendi, seu executionem satisfactionis (vt sic dicam) per plures virtutes exerceri, tamen interior affectus & voluntas satisfaciendi, quæ dici potest imperium satisfactionis, & proprius actus immediate elicitus à virtute per se ac formaliter intendente satisfactionem: hic (inquam) singularem: ac propriam virtutem requirit, nam habet propriam & singularem honestatem, proprium ac singulare motuum, & formale obiectum. Et confirmatur, nam propter has causas huiusmodi actus in nobis propriam virtutem postulat. Declarandum ergo superest, quænam fuerit hæc virtus in Christo Domino.

Dicunt ergo aliqui, fuisse in Christo specialem quandam virtutem, quam vocant propriā & perfectam iustitiam ad Deum, quæ in ipso solo locum habuit, quia ex perfecta iustitia potest Deo reddere æquiualens: alij vero homines, cum hoc non possint, non sunt talis virtutis capaces. Quam sententiam aliqui hac ratione impugnant, quia nulla virtus creata ex vi suæ speciei potest operibus Christi conferre infinitam dignitatem, & valorem, ratione cuius potest Christus æquiualens Deo reddere. Neque etiam potest imperare actus aliarum virtutum quatenus eundem infinitum valorem habet; ergo, vel impossibilis, vel superflua est in Christo huiusmodi specialis virtus, cum ex vi sua non possit æquale reddere. Antecedens probatur, quia opera Christi non possunt habere infinitum valorem ab aliqua virtute creata, sed tantum ab increata persona Verbi. Sed hæc ratio non recte concludit, quia non est de ratione perfecte iustitiæ, vt ipsi conferat operi valorem illum, seu quantitatem à qua habet, vt æqualitatem constituat, sed satis est, vt aliud de supponat potestatem seu facultatem reddendi æquale, & quod inclinet voluntatem ad vtendum illa potestate, & sit principium eliciendi actum, quo voluntas vult, seu imperat talem usum: ergo, quamuis in Christo non possit virtus creata conferre infinitum valorem, poterit voluntas eius esse capax virtutis efficaciter intendens actum talis valoris, quamuis facultas vel principium illius aliunde proueniat. Consequentia est euident, quæ amplius in hunc modum declarari & confirmari potest: quia satisfactio infinita Christi, quatenus à persona Verbi habet infinitum valorem, est obiectum per se amabile & eligibile secundum rectam rationem, vt medium apertissimum ad constituendam inter Deum & hominem æqualitatem: ergo sub ea ratione potest esse obiectum alicuius virtutis moralis, etiam si ipsamet virtus non conferat valorem, sed tantum inclinet voluntatem ad illum, & ad actum in quo reperitur. Quod etiam humanis exemplis declarari potest, nam inter homines iustitia commutatoria inclinat ad reddendum æquale tam in restituendis rebus, quam in satisfaciendis iniurijs, & tamen non dat ipsa iustitia facultatem ad id præstandum, sed temporales diuitiæ

A qua virtute
Christi
satisfactio
elicitur vel
imperata
fuerit.

Prima opor-
tione repelli-
tur.

Secunda opor-
tione.

Virtutem
tuam propriam
tuam, potest ef-
ficere iustitia
tua.

dant facultatem restituendi, & personæ dignitas vel A
 autoritas adiuncta alijs actionibus phylicis, quibus
 honor redditur, vel iniuria refarcitur, dant fa-
 cultatem satisfaciendi: virtus autem solum incli-
 nat voluntatem, ut velit ea uti facultate. Idem vi-
 derelicet in satisfactione pro pena temporali, quā
 nos possumus apud Deum exhibere: nam virtus
 poenitentiae, v.g. est, à qua in nobis provenit per se
 ac formaliter affectus huius condignæ satisfactio-
 nis, & tamen valor, quem habet nostra actio poena-
 lis, ut æquivalet temporali poenæ debite pro pec-
 cato, non provenit à virtute poenitentiae, sed maxi-
 mē à supposito grato, & à caritatis affectu, & quan-
 titate doloris: sic ergo posset facile in Christo intel-
 ligi. Tandem, si illa ratio efficax esset, etiam pro-
 baret, nullum esse possibilem in Christo virtutem,
 quæ sit principium huiusmodi æqualis & iustæ sa-
 tisfactionis, imo etiam probaret, neque plures vir-
 tutes, simul aut diuise sumptas posse hoc munus ex-
 exercere: quia neque vlla virtus, neque omnes simul
 possunt conferre actui infinitum valorem: quia om-
 nes sunt virtutes creatæ, & valor ille solum esse
 potest ab increata dignitate, consequens autem est
 aperte falsum, ut partim ostensum est, partim ex di-
 cendis constabit.

Resistitur,

Nihilominus tamen propter alias rationes mihi
 displicet hæc sententia, nimirum, quia virtus per se
 ac formaliter non respicit facultatem, sed volunta-
 tem, neque effectum, sed affectum, & ideo virtus hæc,
 qua Christus voluit Patri satisfacere, quantum ad
 habitum saltem, non est specie distincta ab omni
 virtute, quæ in puris hominibus esse potest, præter-
 tim ab illa, quæ inclinat hominem ad conservan-
 dum illud sum diuinum ius, vel reparandum illud, si
 læsum fuerit. Nam huiusmodi virtutes conveniunt
 in formali honestate ac motivo, solumque differunt
 in potestate, seu facultate operantis, quia Christus
 potest adæquate satisfacere diuino iuri, quod alij
 homines non possunt. Hoc autem non sufficit, ut
 virtutes sint specie diversæ, tum quia, ut dictum
 est, virtus per se non respicit effectum, sed affectum.
 affectus autem sumit rationē suam ex formali moti-
 uo, quod in præsentī est æqualitas circa diuinum ius,
 tum etiam quia ex illa differentia, ad summum, se-
 quitur, Christum per illum habitum potuisse elice-
 re perfectam & efficacem voluntatem satisfaciendi
 DEO ex perfecta iustitia, quam nulla creatura ha-
 bere potest, non ex defectu virtutis, sed ex defectu
 facultatis: potest tamen purus homo habere sim-
 plicem affectum ad illam satisfactionem, & volun-
 tatem conditionatam, quæ vellet ita perfecte satis-
 facere si posset: qui actus omnes ad eandem virtutē
 pertinent. Et confirmatur primo; nam etiam in gra-
 titudine, seu gratiarum actione, reperitur hæc dif-
 ferentia inter nos & Christum, quod non possumus
 reddere Deo condignas gratiarum actiones pro be-
 neficijs acceptis: Christus autem potest: & nihilo-
 minus gratitudo, seu religio, quæ gratiæ aguntur
 Deo, non est distincta specie in Christo, & in nobis,
 quia illa æqualitas vel inæqualitas solum provenit
 ex circumstantia personæ operantis, quæ non variat
 substantiam habitus virtutis, quamvis conferat actui
 valorem seu æstimationem moralem. Atque idem
 est de cultu seu adoratione Dei, quæ in Christo est
 infiniti valoris: & æstimationis, & ideo in ratione
 cultus est quodammodo adæquatus excellentiæ di-
 uinæ, & tamen non propterea requirit virtutem re-
 ligionis specie distinctam: ergo idem est de iusta, seu
 æquali satisfactione.

Et confirmatur secundo; quia vnio ad Verbum
 non reddit animam Christi capacem alicuius mo-
 ralis virtutis infusæ, cuius alij homines non sint ca-
 paces, ergo neque de facto est talis virtus specialis
 in Christo: Consequentia patet, tum quia nullum
 relinquitur fundamentum ad fingendam huius-

modi specialem virtutem, tum etiam, quia gratia
 habitualis, quam virtus & dona infusa comitantur,
 est eiusdem speciei in Christo & in nobis: unde, er-
 go ex se, omnibus confert eandem virtutem, quarum
 sunt capaces. Antecedens autem probatur, primo
 quidem, quia in anima Christi ex vnione ad Verbum
 non est aucta potestā obedientialis passiva, quæ re-
 cipit virtutes infusas, ut per se notum videtur, quia
 hæc nihil aliud est, quam ipsamet anima cum poten-
 tijs eius: unde æquē inuariabilis est, ac illæ. Et eadem
 ratione non augetur pervinonem obedientialis po-
 tentia actiua radicalis, & vitalis, maxime cum sola
 vnio formaliter non conferat vim agendi, ut sæpè
 dictum est, & latius q. 13. dicitur. Et declarari hoc
 præterea potest, quia, si anima Christi separaretur à
 Verbo, posset conservare omnes habitus infusos,
 quos habet vnita Verbo, ut per se notum videtur,
 quia illi habitus non habent immediatam depen-
 dentiam à personalitate Verbi, ut terminante vnio-
 nem humanæ naturæ: neque ab ipsa vnione, quia
 neque in genere causæ materialis ab his pendent,
 eum nec Verbo, neque vnioni ipsi inhæreant, neque
 etiam in genere causæ efficientis, quia personalitas
 Verbi non habet per se vllam propriam actiuitatem,
 quæ non sit communis Patri & Spiritui sancto: igitur
 humanitas Christi per se & in proprio supposito
 existens esset capax omnium infusarum virtutum,
 quas habet vnita Verbo, & eadem ratione ceteri
 homines eandem capacitatem habent, neque est vlla
 virtus, quæ in solo Christo Deo homine esse pos-
 sit. Sed illi tantum singulare est & proprium, quod
 opera eius habeant infinitum valorem ad meritum
 & satisfactionem, quod non provenit ex virtutibus
 creatis, sed ex supposito. Neque oportet, obiectiue
 esse intētum hunc valorem, per actum alicuius vir-
 tutis, ut in re ipsa sit, sed sufficit, quod actus virtu-
 tis à diuino supposito eliciatur, ut dictum est. Ex quo
 tandem confici potest argumentū, nam ad id, quod
 est proprium, & singulare in Christo, id est, ad effici-
 enda opera infiniti valoris in merito & satisfactione,
 non est necessaria specialis virtus infusa: ergo ad nul-
 lum effectum necessaria est. Dices, esse necessariā, ut
 per eam hic valor infinitus sit obiectiue ac efficaciter
 volutus, ac relatus in compensatione diuinæ iniuriæ.
 Sed contra, quia ad hoc etiam non est necessaria talis
 virtus specialis, quia motiū illud non est forma-
 liter diuersum à communi motiū seruandi æqui-
 tatem ad Deum, aut ius diuinum conservandi illa-
 sum, quod motiū nobis commune est: unde etiam
 nos possumus velle, ut æquissima & iustissima
 satisfactio Deo fiat, quamvis per nos solos talem sa-
 tisfactionem exercere non possimus, quod non est
 ex defectu moralis virtutis, sed ex impotentia, & im-
 becillitate personæ, & ideo hoc non variat rationem
 virtutis, ut ostensum est.

Relinquitur ergo, voluntatem satisfaciendi Deo, Tertio
 quam CHRISTVS habuit, ortam esse in Chri-
 sto ab aliqua ex his virtutibus, quas nobiscum ha-
 bet communes. Sed quænam est illa virtus? Ex-
 istimare quis potest, esse iustitiam commutatiuam,
 cuius munus est, reddere æquale creditori, quod
 CHRISTVS fecit respectu Dei, quod non vide-
 tur variare rationem formalem, & specificam vir-
 tutis: sicut Durand. in 4. dist. 14. questione 2. dixit,
 virtutem, quæ nos satisfacimus Deo pro peccatis,
 eo modo quo possumus, non esse aliam iustitiam com-
 mutatiuam. Sed hæc sententia mihi non probatur,
 nam, ut latius dicam infra tractando de virtute poe-
 nitentiæ, virtus, quæ nos inclinat per se ac forma-
 liter ad ius diuinum illæsum seruandum, seu ad non
 faciendam DEO iniuriam, & consequenter ad sa-
 tisfaciendum Deo pro iniuria facta, hæc (inquam)
 virtus distincta est à iustitia commutatiua, quæ
 humana iura seruamus, aut reparamus: harum
 autem virtutum distinctio non inde oritur,
 quod

quod hominibus possumus reddere æquale, non autem Deo (vt multi existimant) quia hæc diuersitas non pertinet ad affectum, sed ad effectum; & ideo per se non variat virtutem, vt diximus. Item, quia illa ratio cessat in implenda promissione Deo facta, nam in hoc possumus æqualitatem seruare, tantum scilicet faciendo, quantum promissimus; & nihilominus hoc non spectat ad iustitiam, vel fidelitatem, quæ inclinant ad iura humana seruanda. Ratio ergo, & distinctio harum virtutum ex eo oritur, quod ius diuinum est altioris ordinis, quam sit ius humanum. Propter quam rationem gratitudo ad Deum, vel ad hominem, & fidelitas implenda promissione Deo facta, vel homini, sunt virtutes diuersarum rationum, vt suppono ex 2. 2. quæst. 88. & sequentibus: idem ergo est de iustitia. Hæc autem ratio æque procedit in Christo ac in nobis, & ideo etiã in illo gratiarum actio Deo facta, & observatio promissionis seu voti Deo incepti, non erant ex gratitudine vel fidelitate humana, sed ex religione vel alia simili virtute, quia obligatio ad Deum altioris ordinis est, quam ad homines, & ius ipsum diuinum similiter maius est, & altius: ergo iustitia etiam Christi ad Deum diuersa erat à iustitia commutativa ad homines, non quia non posset reddere æquale Deo, sed propter eminentiam diuini iuris.

Secundus modus dicendi seu quarta opinio esse potest, illam virtutem esse virtutem poenitentia, quæ inclinat ad ordinem, & destructionem peccati, quatenus est iniuria Dei, quod tamen non destruitur, nisi per satisfactionem Deo exhibitam; & ideo virtus exhibens, & per se primo intendens hanc satisfactionem, non videtur esse alia nisi poenitentia. Quæ sententia tribui potest Marfilio in 4. quæst. 10. ad sextum argumentum, vbi cum dixisset, cum Durando virtutem poenitentia non esse aliam in nobis à virtute iustitiæ, consequenter dicit, eandem iustitiam perfectissimam esse in Christo; & hoc ipsum in re affirmare cogitur Durandus cum negare non possit, iustitiam commutatiuam erga homines esse eiusdem rationis in Christo & in nobis, & maxime cum ipse non ponat, iustitiam Christi ad Deum fuisse perfectam. Addit vero Marfilius supra hæc verba. Sed in Christo non vocatur hæc virtus poenitentia, quia ille Deum offendere non potuit. Oportet ergo, vt qui hanc sententiam tenuerit linguam cohibeat, ne poenitentiam simpliciter, & secundum illum conceptum, qui huic voci formaliter respondet Christo tribuat; quod simpliciter loquendo falsum esset: nam poenitentia proprie dicitur habitudinem ad peccatum præteritum committendi ab illo, quem talis peccati poenitet, quiq; pro illo satisfacit, vel satisfacere co iatur, vt patet ex impositione illius vocis, & communi omnium sensu, significat enim poenitentia retractationem prioris facti, vel prioris voluntatis, quæ in Christo esse non potuit. Et ideo, quamuis sentire quis possit hanc virtutem, quæ Christus formaliter intendebat satisfactionem, esse eiusdem substantiæ & speciei, cum ea virtute qua nos de peccatis dolemus, & satisfacere Deo cupimus, quæ in nobis merito poenitentia appellatur, non tamen simpliciter asserere debet, illam virtutem in Christo fuisse poenitentiam, quia sub hac ratione connotat ex parte materiæ seu subiecti imperfectionem Christo repugnantem, scilicet, vel peccatum, vel saltem capacitatem & potentiam peccandi, quæ in Christo non fuit.

Tertius modus dicendi seu quinta opinio esse potest, illam virtutem in Christo non fuisse aliam à virtute religionis; sicut Caietanus 3. par. q. 85. arti. 2. dixit, poenitentiam in nobis esse eandem virtutem cum religione: nam hæc duo fere eiusdem rationis sunt: scilicet nos inclinamus ad satisfaciendum Deo pro peccatis nostris, per virtutem religionis, cur

non magis anima Christi per virtutem religionis volet sufficienter satisfacere Deo pro peccatis hominum? multo enim magis collitur & honoratur Deus satisfactione Christi, quam nostra: si autem munus satisfaciendi ad religionem spectat, solum est, quia est quidam diuinus cultus, & diuini honoris restauratio. Et confirmatur, quia satisfacere Deo nihil aliud est, quam reddere quippiam debitum Deo: sed proprium & adæquatum munus religionis est reddere debitum Deo quodcunque illud sit; & ideo munera eius sunt, colere Deum, implere votum, gratias ei agere & similia, quia & honor est debitus Deo, & gratiarum actio, & id quod promissum est. Similiter ergo recompensatio iniuriæ diuinæ, quatenus est Deo debita, ad religionem spectabit. Vnde satisfactio Christi inter opera religionis in Scriptura sacra ponitur, vt Ioan. 17. Pro eo sanctifico meipsum, id est, in sacrificium offero, vt virtute eius sanctificentur, iuxta illud ad Hebr. 10. Vna oblatione consummauit sanctificationem. Atque hæc opinio mihi videtur valde probabilis: sed ad exactam illius explicationem & examinationem oporteret, ex professo declarare naturam virtutis religionis, & quam vnitatem habeat genericam, vel specificam, quod longum esset & à præsentis instituto alienum: & ideo in aliud tempus & opus aliud remittimus.

Quocirca præcise ac formaliter respondendo in interrogationi propositæ dicendum est, dari in hominibus specialem virtutem iustitiæ ad Deum, cuius proprium munus est diuinum dominium, & ius proprium ac rigorosum illarum seruare, vel, si fuerit læsum, reparare: quia & hoc obiectum honestum est, & honeste intendi & amari potest ab homine, & ideo aliqua virtute indiget, quæ illud respiciat, quæ merito iustitiæ ad Deum appellari potest, quia obiectum iustitiæ est ius, & vbi est specialis ratio iuris & debiti, specialis etiam à iustitia intercedit: hæc ergo virtus etiam fuit in Christo, imo in illo perfectius operari potuit, quam in nobis: ab illa ergo formaliter ac per se procedebat iusta satisfactio, seu satisfaciendi affectus & intentio.

Dico autem, formaliter ac per se, quia aliæ etiam virtutes poterant non solum exercere, sed etiam intendere & imperare illam satisfactionem, non tamen sub ratione iustitiæ & constituendi æqualitatem, sed sub alijs rationibus: vt charitas sub ratione amicitia ad Deum, vel ad proximum, iuxta illud Ioann. 14. Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem. Et illud ad Ephes. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea. Et Apocal. 2. Dilexisti nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine tuo. Item obedientia sub propria ratione seruandi præceptum, iuxta illud Ioan. 14. Sicut mandatum dedit mihi Pater, si facio. Et ad Philip. 2. Factus obediens usque ad mortem. Sed hæc veluti materialia sunt, formalis autem ratio & honestas satisfactionis est in constituenda seu seruanda æqualitate respectu Dei, & hoc dicimus pertinere ad iustitiam erga Deum. Et huc spectat, quod alibi dixit D. Thom. poenitentiam esse partem iustitiæ. Statim vero occurrebat hic quæstio, an hæc iustitia in nobis respectu Dei dicenda sit propria ac perfecta iustitia, nec ne, & an sit virtus à poenitentia distincta. Sed hæc tractanda sunt in materia de poenitentia. Rursus occurrebat quæstio tam ad nos, quam ad Christum pertinens, an hæc virtus sit distincta à religione vel sit ipsamet religio aut pars illius. Sed hoc in materia de religione disputandum est.

Secunda pars prioris difficultatis erat, quomodo ex parte Dei inueniatur iustitia, in acceptanda satisfactione Christi. Ioannes enim de Medina secutus Scotum, & alios, propter hanc causam censent non posse satisfactionem hanc, veram rationem iustitiæ habere, quia Deus non tenebatur acceptare illam.

Veritas
obserua de
ed quid tenet
Ragula

Vera sententia.

Altera difficultas
cultus pars
de iustitia ex
parte Dei.
Ioannes de
Medina.
Verga.

Et ideo alij, vt Christi iustitiam defenderent, dixerunt, non potuisse Deum non acceptare satisfactionem à Christo oblatam, propter perfectam dignitatem, quæ tanta erat, vt posset inducere in Deo obligationem accipiendi, cum non posset diuina voluntas ab humana diuini suppositi discordare. Ita fere Soto in 4. dist. 19. q. 1. art. 2. Ledesma 2. p. 4. q. 11. ar. 2. dub. 1.

Sed licet verum sit, opera Christi non potuisse non esse grata Deo, & dignissima existimari, & sufficientissima ad satisfaciendum pro hominibus hoc enim ita necessario illis conuenit ratione vnionis, vt non possit ab eis separari manente vnione, sicut non potest humanitas vnita non esse grata Deo: nihilominus tamen existimo potuisse Deum de potentia absoluta, & nulla interposita promissione, non acceptare illa opera in satisfactionem pro hominibus, quia non inuoluit contradictionem, non est enim: vnde talis necessitas imponatur Deo, cum illa acceptatio nec cum ipso Deo, nec cum aliqua virtute habeat necessariam connexionem.

Et declaratur, quia hæc necessitas, vel obligatio non oritur ex iustitia, vt argumentum factum in principio probat, & infra quæst. 19. ostendimus, obligationem iustitiæ non habere locum in Deo, non supposita eius promissione: nec oritur (vt sic dicam) ex obiecto ipso, seu ex infinito valore operum Christi, quia totus ille valor, etiam si ex coniunctione ad Verbum sumatur, in se quidem creatum est, & extrinsecum Deo, non ergo potest ex se vllam necessitatem inferre diuinæ voluntati: imo est sub dominio eius, vt libere possit illum non acceptare in satisfactionem, sed in alium quem voluerit, vsum ordinare. Nec oriri potest ex concordia voluntatum, quia si proprie loquamur, non diuina voluntas humanæ, sed humana diuine debet conformari: vnde nuncita sit, vt inter has voluntates sit summa concordia, quia Christus semper absolute vult, quod scit velle Deum, vt ipse velit. Si autem ad rem explicandam mente fingamus, non esse reuelatū Christo homini, quid Deus suo æterno consilio decreuisset circa acceptanda ipsius Christi opera in satisfactionem pro hominibus, & Christum ex simplici affectu charitatis illa offerre, quamuis Deus illa non acceptaret, non esset proprie dissensio, aut contrarietas voluntatum, quia hæc solum est, quando voluntates discrepant in ratione volendi, vt dicitur infra, q. 18. ergo posset Deus illa non acceptare. Nec vero fingi potest alia radix, vnde hæc necessitas oriatur, quia licet propter dignitatem talium operum, per se sit valde conueniens illa acceptare, tamen simpliciter non esset necessarium, quia (vt supra diximus) non cogitur Deus omne id velle, quod conueniens est, nec deessent illi infinitæ rationes ad non acceptandum, si hoc illi placuisset, sicut etiam est conueniens, vt Deus puniat peccatum, non est tamen necessarium. Denique potuisset Deus ab æterno ordinare, ne Christus offerret sua opera pro hominibus, & Christus deberet illi parere: ergo multo magis posset decernere illa non acceptare; etiam si Christus per humanam voluntatem hoc desideraret, nunquam enim posset hoc ita efficaciter, & absolute velle, quin voluntatem suam humanam diuinæ subiiceret.

Dicendum est ergo, non posita illa promissione, aut pacto inter Deum & Christum, non fuisse necessarium Deo satisfactionem Christi acceptare, vt rationes factæ satis ostendunt: quomodo autem hoc non repugnet cum vera ac perfecta iustitia meritorum & satisfactionis Christi, explicandum superest.

Tertia opin.

Est ergo tertia sententia, quam significat Vega libro 7. in Trident. vtramque partem amplectens, nimirum, & potuisse Deum, pro sua libera voluntate, non acceptare Christi satisfactionem, & ex mera liberalitate eam acceptasse, & nihilominus Christum ex perfecta iustitia satisfecisse. Priorem partem non aliter probat, nisi quia Deus ad extra nihil ex necessitate vult, aut operatur. Sed ad hoc responderi potest, id verum esse, nulla facta hypothese, tamen ex suppositione vnus operis seu voluntatis posse Deū ad aliam necessitari. Vrgo tamen in hunc modum, nam vel hæc necessitas oriretur ex sola suppositione incarnationis & voluntatis Christi offerentis satisfactionem suam pro nobis: & hoc est falsum, vt contra secundam opinionem probatum est. Vel oriretur ex suppositione alicuius promissionis diuinæ (nulla enim alia suppositio excogitari potest) sed hæc etiam suppositio non tollit liberalem Dei acceptationem, sicut etiam digne oranti donat beneficium postulatam, & peccatori contrito remitti culpam; & vtrumque facit ex certa promissione, & tamen ex liberalitate beneficium præstat, & culpam remittit. Vel certe, licet concedamus, aliquam necessitatem & obligationem intercedere, illa, ad summum, erit fidelitatis & veritatis, de qua Paulus 2. Timothei 2. *Deus fidelis est; seipsum negare non potest*, non tamen transcendit hanc obligationem, neque attingit veram rationem iustitiæ. Dicitur fortasse, ex simplici promissione tantum oriri prædictam obligationem, tamen ex promissione onerosa sub conditione alicuius operis æquivalentis rei promissæ, oriri obligationem iustitiæ: quia includit pactum mutuum cuius obligatio ad iustitiam pertinet.

Sed contra hoc in isto primo, quia, licet inter homines habeat locum hæc distinctio, non tamen apud Deum, apud quem, moraliter loquendo, perinde est, quod simpliciter, vel sub conditione promittat, nec maior obligatio ex vna promissione oriri potest, quàm ex alia. Quod ita ostendo: nam, quando Deus promittit alicui sub conditione alicuius operis, quamuis videatur homini aliquod onus imponere; talem tamen habet in hominem potestatem, vt sine vlla promissione possit homini idem onus imponere ergo non magis ea de causa obligatur sic promittendo, quàm si simpliciter promitteret, nullum onus imponendo. Antecedens est certissimum, consequentia probatur, quia inter homines, ideo ex promissione sub conditione onerosa oritur obligatio iustitiæ impleta conditione, quia, qui sic promittit, non habet potestatem absolutam imponendi tale onus, sed alter voluntate sua illud acceptat & ad illud se obligat propter tale stipendium vel præmium. Et confirmatur, ac declaratur primo, exemplo domini & serui; nam inter homines, licet dominus promittat seruo aliquid, si seruus illud obsequium ei præstet, quod alias exhibere teneretur, vel quod dominus posset iuste exigere sine vlla promissione: tunc certe, etiam si seruus præstet tale obsequium, non tenetur dominus ex iustitia implere promissionem, sed tantum ex fidelitate, propter rationem factam, & quia inter dominum & seruum vt sic, non potest vera iustitia intercedere: ergo à fortiori idem dicendum est in præsentia. Secundo declaratur à signo, nam, quando promissio sub conditione operis inducit obligationem iustitiæ, necessarium est, vt talis promissio, & conditio eius sit cognita & acceptata ab illo, cui fit, quia voluntarie debet suscipere onus illud, & ad illud se obligare intuitu talis promissionis, vt in humanis pactis & promissionibus constat, at vero inter Deum & hominem, vel Christum, hoc non est necessarium, nam, siue homini constet de tali promissione, siue non, æque meretur, vel satisfacit apud Deum, vt constat in omnibus iustis bene operantibus, & habentibus inuincibilem ignorantiam talis promissionis: ergo signum est, obligationem ortam ex hac promissione non pertinere ad iustitiam. Terrio declaratur in hunc modum, quia promissio sub conditione interdum requirit conditionem oppositam præci-

*Soto.
Ledesma.*

*De potentia
absoluta non
posita pro
missione, po-
tuit Deus non
acceptare o-
pera Christi*

*Probat per
mo priorem
hanc senten-
tiam.*

Præcise sub ratione conditionis necessariæ, quia si illa non vult promittens obligari, & tunc obligatio promissionis impleta conditione non transgreditur obligationem fidelitatis seu simplicis promissionis, ut cum æger promittit Deo peregrinationem, si salutem sibi concedat, impleta conditione non oritur obligatio ex iustitia, sed ex fidelitate ad Deum. Similiter si pater promittat filio, si studueris, aut honeste vixeris, hoc vel illud tibi donabo, vel si aliquis dicat infirmo, si comederis, hoc tibi dabo, in his & similibus casibus, impleta conditione solum oritur obligatio fidelitatis. Aliiter vero potest fieri promissio sub conditione operis tanquæ ei seu pretij, propter quod stipendium, vel præmium promittitur, & tunc quidem: impleta conditione, oritur obligatio iustitiæ, non tam ex promissione, quam ex æqualitate & valore ipsius rei vel operis exhibitæ in utilitatem alterius, vel rei translatae in dominium eius: hoc autem posterius obligationis genus non habet locum in Deo, tum propter dicta contra secundam opinionem, tum etiam, quia nihil ei donari potest, aut in eius utilitatem cedere: solum ergo relinquitur prior obligatio simplicis promissionis.

Secundo principaliter probatur eadem pars ex alio principio, quia obligatio proprie ex iustitia includit imperfectionem repugnantem Deo. Quod sic ostendo, quia non potest Deus obligari ex iustitia nisi supponatur in creatura tale ius iustitiæ, ut ex vi illius, iustitiæ restitutio necessitet Deum ad aliquid dandum, vel faciendum circa creaturam, nam ius est obiectum iustitiæ: sed non potest creatura habere tale ius sine imperfectione DE I: ergo. Probatur minor, quia omne ius, vel est in re, vel ad rem, neutrum autem modo potest intelligi huiusmodi ius. Et de iure quidem in re patet, in primis, quia tale ius non habetur, donec res ipsa sub proprio dominio habeatur, & ita hoc ius supponit promissionem impletam, scilicet, quod Deus donaverit id, quod promissum est, ut remissionem peccati aut gratiam, Et deinde etiam in eo casu maius & perfectius dominium habet Deus in eandem rem, quam possit esse ius hominis, etiam Christi in illam: ergo non potest vilius homo habere tale ius in eam, quod minuat vel coarctet dominium Dei circa illam: ergo non potest ex vi talis iuris obligari Deus ex iustitia ad dandum vel conferendum, vel non destruendum tale præmium, quia hæc esset magna coarctatio & imperfectio diuini dominij, ligaretur enim ad vnum usum, & aliquo usu priuaretur, quod est impossibile, quia illud dominium intrinsece & essentialiter supremum est: de ratione autem talis dominij est, ut superior dominus possit sua voluntate disponere de re sua, nec possit à iure inferioris impediri. De iure autem ad rem probatur idem quia omne ius ad rem, quod est ius iustitiæ refunditur in personam, quæ rem talem donare debet aut efficere, quam respicit ut debitor, & ita quodammodo est ius in ipsa personam: sed repugnat ut creatura, vel etiam Christus ut homo habeat huiusmodi ius in Deum, quia hæc est magna imperfectio ergo. Probatur minor, primo, nam is, qui habet ius in personam alterius, quodammodo habet illum sibi subiectum, & inferiorem ex vi talis iuris, & quantum est ex vi illius possit illum cogere ad soluendum, si alioqui vires seu potestatem haberet: igitur esse debitorem hoc modo, imperfectio est. Secundo, quia hinc etiam sequeretur diminutio seu limitatio diuini dominij, quod non esset sine imperfectione.

Tertium argumentum esse potest, quia talis obligatio ad nullam speciem iustitiæ reduci potest. Primo non ad legalem, ut per se constat, quia hæc non est superioris ad inferiorem, sed potius e contrario, seu partis ad totum, aut priuata persone ad commune bonum. Secundo, non pertinet ad iustitiam

Fr. Suarez, tom. 1.

commutatiuam, quia, cum hæc versetur in datis & acceptis, includit imperfectionem, & ideo proprie ac formaliter non habet locum in Deo, ut Doctores communiter sentiunt cum D. Thom. 1. par. quæst. 12. artic. 1. 2. quæstione 1. 4. articulo 1. ubi Caietan. & Capreol. in 1. distin. 45. & Durand. in 4. distinctione 46. quæstione 1. Tertio, non ad distributiuam, tum quia talis obligatio non fundatur in promissione, vel pacto, sed tantum in re ipsa seu comuni bono, ex quo Deus per se obligari non potest, tum etiam, quia Deus in sua iustitia, non seruat proportionem inter multos, sed rei ad rem.

Secundam partem principalem suæ sententiæ probat Vega, quia potest aliquis satisfactionem æqualem debito exhibere, ut ex iustitia satisfaciat, si ne alius teneatur acceptare, siue non: sicut dicitur aliquis ex iustitia restituisse, si tantum quantum est debitum offerat creditori, siue creditor acceptet debitum, siue non, imo, si semel offerat satisfactionem, & alius non acceptet, non tenebitur iterum satisfacere, quia iam fecit, quantum debuit, & consequenter, quamuis alius non acceptat, satisfactio re ipsa fit nec potest iuste imponi obligatio iterandi illam. Quod declaratur in satisfactione, quæ communiter exhibetur per signa honoris, nam cum honor sit in honorante, etiam si alius nolit, neque acceptet, potest, qui iniuriam ei intulit honorare illum, ut tantum honoris restituat, quantum abstulit, quia hoc non pendet ex acceptance alterius. Et similiter in infamiatione, qui famam abstulit, potest eam restituere, etiam si alius non acceptet, imo licet prorsus ignoret: æqualitas ergo iustitiæ in huiusmodi compensationibus non requirit acceptance, vel voluntatē eius, cui fit compensatio, multo ergo minus in eo requirit obligationem ex iustitia ad acceptandam satisfactionem.

Hæc sententia est quidem valde verisimilis, præsertim quoad priorem partem, propter rationes in eius confirmationem factas, quæ sine dubio difficiles sunt, tamen quia posterior eius pars, & debiliter confirmata & obscure propoſita est, ab illa inchoandum est, & radicitus explicandum quomodo satisfactio pendat ex acceptance Dei.

In quo primum considerandum est, ex iniuria illata duplicem oriri obligationem, vnam quasi actiuam, & aliam veluti passiuam. Actiuam voco, obligationem satisfaciendi seu restituendi. Passiuam autem appello, eam, qua manet quis obligatus ad poenam, seu obnoxius poenæ. Vnde prior obligatio est respectu illius, seu ad illum, qui iniuriam passus est, posterior vero est respectu illius, seu sub illo, qui potestatem habet puniendi.

Secundo explicare oportet, quid sit acceptare satisfactionem, & ad quid, seu ad quem effectum acceptanda sit. Acceptare enim non videtur proprie significare solum actum intellectus, quo iudicatur actio satisfaciendi sufficiens ad reparandam iniuriā seu damnum quod intulit, sed ultra hoc videtur etiam dicere actum voluntatis, quo aliquis vult esse contentus tali satisfactione, & nihil amplius à suo debitore exigere, & consequenter vult, vel remittere offensam, vel potius vrabla fit: hoc enim totum vox ipsa acceptance, & nihil aliud significare videtur. Vnde non est de ratione huiusmodi acceptance præcise ac formaliter sumptæ, ut is, qui iniuriam intulit, alterum in suam amicitiam & benevolentiam acceptet, quamuis enim in satisfactione facta Deo pro culpa & in Dei acceptance hoc semper sit coniunctum cum remissione iniuriæ: tamen in vniuersali loquendo, illa acceptatio ad amicitiam est extra rationem iustitiæ, vnde non est per se debita, nec necessaria ad iustam satisfactionem: igitur per se loquendo acceptatio solum est ad effectum tollendi illam obligationem, quam iniuria relinquit: vnde, si sit satisfactio pro iniuria seu culpa, seu pro damno

Probatur sol
cunda pars
eiusdem sen
tentia.

F 3

damno illato, acceptatio erit ad remissionem seu A
carentiam culpae, aut obligationis reparandi dam-
num: si vero sit satisfactio pro poena, erit acceptatio
ad poenam immunitatem, seu ad carentiam reatus
poenae.

Duplex mo-
dus satisfaci-
endi.

Tertio observandum est, dupliciter posse intelli-
gi auferri praedictas obligationes, quae manent ex
iniuria illata, per actionem satisfactoriam. Primo ex
vi ipsius actionis prout a satisfaciendo fit, praecisa qua-
cunque voluntate eius, cui fit satisfactio. Secundo re-
quiri potest, ut cum actione satisfaciendi coniungatur
voluntas eius, cui fit satisfactio, quae voluntas appel-
latur acceptatio, ut dictum est. Vterque modus in rebus
humanis explicatur: nam si quis rem alterius abstu-
lit, eamque postea eidem restituat, ipso facto manet li-
ber ab obligatione restituendi, velut vel nolit alius.

In satisfaci-
tione iusta
homini fa-
cta, non sem-
per requiritur
alterius
acceptatio.

Atque idem est, si contumeliam intulit, vel honorem
abstulit, qui non tam restitutione, quam satisfactio-
ne, reparandus sit. Est enim, ut supra tactum est, dif-
ferentia inter satisfactionem & restitutionem, quod
restitutio consistit in rebus seu in aequalitate rei ad
rem, satisfactio autem stricte sumpta, ut nunc loqui-
mur, consistit in actione seu obsequio exhibito in
honorem personae offensa ad compensandam iniuriam
illatam. Unde inter homines, si is, qui iniuriam intulit,
sufficiens se se submittat ei, cui iniuriam intulit,
vel petendo veniam, vel alio modo, qui aequiva-
leat iniuriae iudicio prudentum, etiam si alter nolit
satisfactionem acceptare, satisfactio facta tenet, &
debitor liber manet ab obligatione iterum satisfaci-
endi, quia ipsa mercedem satisfactoria est efficax ad
hunc effectum, etiam si alter nolit. Imo in hoc notari
etiam potest differentia inter satisfactionem & restitu-
tionem, quod satisfactio (ut supra tactum est) fit absque
translatione alicuius dominij, per solum honorem
exhibitu, qui non est in honorato, sed in honorante;
& ideo, si actio alioquin sit sufficiens, nulla voluntas
personae offensa necessaria est, ut satisfactio facta te-
neat, & debitor liber maneat ab obligatione iterum
satisfaciendi: sed ex tali satisfactione ad summum
consequetur in debitore obligatio acceptandi illam,
quae obligatio magis negativae, quam positivae intel-
ligenda est: est enim obligatio ad non exigendam illam
satisfactionem a tali debitore: non vero est obligatio
ad aliquem actum positivum exercendum, cum nul-
lus necessarius sit. Unde, cum dici solet, in eo casu te-
neri creditorem esse contentum tali satisfactione,
vel est negativae explicandum praedicto modo, vel
certe quoad specificationem tantum, id est, quod, si
aliquem actum exercere velit, acceptare debeat, &
non spernere similem satisfactionem. Restitutio au-
tem saepe fit per novam dominij translationem. Un-
de, quoniam dominium voluntate acquiritur, ideo
tunc necessaria est voluntas, quae acceptetur restitu-
tio, seu potius dominium illius rei, quae restituitur;
quae tamen necessaria non est, quando per restitutio-
nem non acquiritur novum dominium, ut quando
res aliena furto sublata in eodem loco reponitur, unde
sublata fuit, in scio domino. Imo in restitutione fa-
miae etiam si dominium eius acquiratur, nulla acce-
ptatio, aut voluntas creditoris necessaria est, ut inte-
gra restitutio fiat, potest enim fama restitui homini
prorsus ignoranti & suam infamationem, & suae fa-
mae recuperationem, quia fama dominium, etiam
fine consensu positivum & formali propriae volunta-
tis acquiritur, sed interpretativus sufficit, de quo a-
lias Ac denique, etiam in restitutione aliarum rerum,
si quis nolit restitutionem acceptare, nec dominium
rei sibi oblati, si tamen res, quae offertur, re vera sit
illa, quae debetur, in numero, vel in specie, pro ratio-
ne debiti, satisfactio facta tenet, & debitor liber ma-
net ab obligatione iterum restituendi. Nisi fortasse
rem eandem apud se retineat absque donatione al-
terius, tunc enim ratione ipsius rei, tenebitur illam
recedere domino quando ille voluerit.

Alter modus satisfactionis erit inter homines, A
quandocunque, vel res quae restituitur, vel opus quo
fit satisfactio, non est sufficiens per se ad aequalita-
tem constituendam, & liberandum debitorem ab
obligatione satisfaciendi absque consensu & volun-
tate creditoris. Hoc autem contingere potest ex
duplici capite, vnum est quando id, quod redditur,
in re ipsa non est equalis estimationis & valoris, &
tunc proprie non fit iusta satisfactio etiam ex con-
sensu creditoris, sed est partialis satisfactio admitta
liberali remissioni, ut per se constat. Aliud caput
est, quando id, quod redditur, licet fortasse in re sit
aequale, non tamen est illud ipsum, quod debetur,
vel in individuo, vel in specie, aut genere, pro ratio-
ne debiti, prout bene notavit Ioan. Medina tract. 3.
de satisfactione quaestione 1. Ut, si quis furto sustu-
lit equum quamvis restituat aequale pretium, si do-
minus non acceptet, non tenet satisfactio, nec libe-
ratur ab obligatione restituendi equum, si potest:
acceptante vero domino erit sufficiens satisfactio
dato aequali pretio. Idem est, si quis debeat triticum,
& vinum aequalis valoris velit reddere: idemque in
propria satisfactione reperiri potest, ut, si quis con-
tumeliam intulit, & satisfacere velit, aut pecuniis,
aut favore, aut aliare alterius ordinis. Atque hic
posterior modus recompensationis habet locum
inter homines in satisfactione pro poena. Nam si
quis sit mortis, aut flagellorum reus, pecuniis, aut
aliis rebus vel actionibus compensare potest hanc
poenam, consentiente Principe aut iudice potesta-
tem habente. Prior autem modus proprie loquendo
nunquam habet locum in poenis: nihil enim po-
test efficere reus, quo se liberet a reatu poenae per se
& ex vi suae actionis, absque acceptatione superioris
potestatis, nisi solum subire seu solvere ipsammet
poenam, quod non est proprie satisfacere, sed satis
pati.

Ratio autem est, quia commutatio talis poenae
non potest fieri ex sola voluntate rei absque volun-
tate superioris potestatis: vel quia talis obligatio est
ex se omnino personalis, vel quia in illa reus se habet
ut patiens potius, quam ut agens: vel quia respectu
illius est involuntaria: per voluntatem autem superio-
ris definita est & imposita, & ideo sine voluntate
illius mutari non potest.

Ex his ergo quae in genere dicta sunt, satis con-
stat loquendo de iustitia in communi, quando &
quomodo in condigna satisfactione requiratur ac-
ceptatio alterius: loquendo autem in particulari in
ordine ad Deum, existimo necessariam esse in omni
satisfactione acceptationem Dei. Et quidem in sa-
tisfactione pro poena ratio assignata est sufficiens, In satisfaci-
tione pro poena ratio assignata est sufficiens, tione facta
nam applicari facile potest ad poenam pro peccatis Deo, semper
debitam coram Deo, qui est supremus peccatorum requiritur
iudex, & illius poenae sancitor. De satisfactione acceptatio
autem pro culpa ratio generalis est, quia nulla satis-
factio ad Deum est per se expulsiua peccati, praeter-
tim mortalis, nisi accedat Dei acceptatio & remis-
sio offensa. Probatur, nam, aut satisfactio est pro
culpa propria, aut pro aliena; si pro culpa propria,
est inaequalis & insufficiens ad resarciendam iniu-
riam, ut ostendam late sectio. 8. & sequentibus. Si
vero sit pro aliena, etiam non potest per se formaliter
expellere culpam, quia cum sit extrinseca, per se
non rectificat hominem; & hac ratione ipsa etiam
satisfactio Christi, quamvis in valore non solum
adequet, sed etiam excedat offensam, per se ipsam
formaliter non excludit culpam ab homine, sed ne-
cesse est, ut acceptetur a Deo, & quod iuxta illius
acceptationem homini applicetur. Et haec est et-
iam radicalis causa, ob quam Christi satisfactio li-
cet sit sufficiens pro omnibus, non tamen est efficax
in omnibus: quia, licet pro omnibus acceptetur, non
tamen absolute, sed sub ea conditione, ut debito
modo, & per convenientia media applicetur. Ne-
que

que hoc derogat perfectioni iustitiæ, quia hæc acceptio non exigitur ut de valore operi, vel æqualitatem satisfactioni, sed solum, quia satisfactio est extrinseca: & quia fieri debet per modum contractus seu emptionis aut redemptionis, in quo contractus necessarius est consensus contrahentis.

Cum acceptio necessaria sit, an oporteat ex obligatione iustitiæ fieri.

Pars affirmans iustitiam.

Sed tunc ulterius declarandum quarto loco occurrit, esto possit in aliqua iusta satisfactione requiri alterius acceptio, an saltem requiratur ad perfectionem iustitiæ, ut ille, ad quem ordinatur satisfactio, teneatur ex iustitia acceptare illam: hic enim est præcipuus punctus huius difficultatis: nam videtur certe, non esse necessariam in rigore huiusmodi obligationem ad satisfactionem omnino iustam, siue illa obligatio cadere in Deum possit, siue non possit, de quo statim dicam. Ratio à priori est supra tacta, quia huiusmodi acceptio, præsertim in satisfactione Christi, de qua nunc agimus, non requiritur ad sufficientiam, vel valorem satisfactionis, sed requiritur ut perficiatur contractus, sicut requiritur consensus contrahentis: sed ut contractus sit omnino iustus, non est necesse, ut contrahens teneatur ex iustitia consensum suum præbere, sed potest libere contrahere, & tamen, quod in contractu utrinque servatur perfecta iustitia: ergo illa obligatio acceptandi, necessaria non est ad iustitiam satisfactionis. Exemplo humano res declaratur, nam si Rex habeat plures captivos, & alius, oblato pretio æquali velit illos redimere, non teneatur Rex ex iustitia acceptare pretium, & contractum redemptionis perficere: potest tamen, si velit, acceptare, & tunc redemptio, si fiat pretio æquali, erit omnino iusta, & alter qui redemit, dicitur, ex vera & perfecta iustitia redemisse, quia ad rationem iustitiæ non est necesse, quod exercitium actus, ut sic dicam, sit ex obligatione iustitiæ, sed quod in eo servetur integra ratio & æquitas iustitiæ. Et confirmatur, quia hac ratione supra dicebamus non esse necessarium ad iustitiam Christi, ut per se & vi suorum operum, & nulla supposita promissione ex parte Dei, possit illi necessitatem inferre, ut acceptet satisfactionem: ergo neque etiam est absolute necessaria obligatio acceptandi orta ex promissione, ita, ut, quamvis concipiamus, Deum nihil promississe, sed simpliciter acceptasse satisfactionem propter valorem eius, nihilominus sufficiens ratio iustitiæ intercedat: Patet consequentia, quia sicut acceptatio est mere libera, quando non supponitur promissio, ita etiam quando promissio supponitur, ipsa met promissio fuit mere libera ab obligatione: & tamen id non obstat rationi & perfectioni iustitiæ: ergo neque etiam obstat, quod ipsa met acceptatio in se ac formaliter fiat sine obligatione: eadem enim ratio in utroque casu intercedit, scilicet, quia illa voluntas vel promittendi vel acceptandi non requiritur ad valorem pretij, sed tantum ad perfectionem contractus, solum est differentia, quod in casu promissionis voluntas illa radicaliter antecedit contractum in promissione ipsa, in alio vero casu non antecedit, sed includitur in ipso contractu, quæ differentia nil refert ad rationem iustitiæ, quia non fit maior liberalitas in vno casu quam in alio: imo, si intercedat aliquis excessus, est quando intercedit promissio, nam maior liberalitas videtur prius promittere & se obligare, & postea implere, quam simpliciter & sine obligatione aliquid facere.

Confirmatio pars negans.

In contrarium autem obijci potest, quia videtur inuolui repugnantia, cum dicitur aliquis iuste satisfacere alteri, & alterum non teneri ad acceptandam satisfactionem, saltem in sensu negatiuo supra explicato, id est, ut non possit iuste exigere aliam vel maiorem satisfactionem, sicut repugnat dicere,

re, debitum esse iuste solutum, & nihilominus creditorem posse novam solutionem exigere, nam satisfacere, perinde esse videtur, quod debitum solvere. Declaratur, nam, si CHRISTO satisfaciente, Pater non tenebatur acceptare, ponamus, Patrem non acceptasse, nam possibili posito in esse nullum sequitur inconueniens: in eo ergo casu perinde maneret debitor humana natura, ac si Christus ad liberandam illam nihil egisset: ergo re vera Christus pro illa non satisfecisset. Dices, non satisfecisset efficaciter, tamen satisfecisset, saltem quoad sufficientiam. Sed contra, quia satisfactio, quoad sufficientiam, requirit, ut, si ex parte hominis non steterit, ei sit utilis ad remissionem culpæ vel poenæ: sed in casu posito, quo DEVS non acceptaret vilo modo satisfactionem Christi, opera Christi nullum haberent effectum in homine, etiam si ipse vellet, & quantum in ipso est faceret, ad aliquem fructum ex ipsis capiendum, nam supponimus, Deum omnino non acceptasse ad villum effectum opera Christi, prout facere poterat. Unde tam satisfactio quoad sufficientiam quam quoad efficaciam, requirit acceptationem sibi proportionatam: in eo ergo casu neque quo ad sufficientiam Christus pro nobis satisfecisset. Dicitur forte, Christum quantum est ex se satisfecisse, si Pater acceptare vellet, tamen de facto in eo casu non satisfecisse, quia Pater non acceptauit. Sed contra, quia quod Christus vel quicunque alius, satisfaciatur negne, non pendet ex futuro, & quasi extrinseco euentu, qualis est, quod alius acceptet, vel non acceptet: quia hoc solum addit denominationem extrinsecam operi satisfaciendi, ratio autem satisfactionis non consistit in extrinseca denominatione, sed in intrinseco valore, & efficacia operis & personæ satisfaciendi, ratione cuius vel per se tollit offensam, vel moraliter cogit alterum, ut illam remittat: ergo quamdiu opus morale non habet hanc efficaciam, non potest dici satisfactio ex iustitia, sed ad summum dici potest habere opus ex se, vel ex conditione personæ satisfaciendi, sufficientem & condignum valorem, si aliæ necessariæ conditiones concurrunt ex parte personæ cui fit satisfactio. Confirmatur ac declaratur secundo, ex ratione meriti, quod, ut sit proprium meritum de iustitia, requirit hanc vim moralem cogendi alterum ad reddendum præmij: & ideo necessario præsupponit, ut tale præmij propositum sit operantibus ut brauium seu corona ex condito pacto vel promissione, ut iterum distinximus infra quæstio. 19. Tandem propter hanc causam satisfactio nostra oblata pro animabus purgatorij non censetur ex iustitia, si supponatur non esse infallibile ex lege seu promissione, quod pro illis acceptanda sit. Est ergo necessaria talis promissio seu pactum, quo posito oriatur obligatio ex iustitia acceptandi satisfactio-nem.

Quid sentiamus in hac re.

In hac re potest esse varietas in modo loquendi, & ideo distinguere possumus, aliud enim est loqui de satisfactione in potentia proxima (ut sic dicam) aliud vero de satisfactione actuali. Priori modo satisfactionem voco opus, quod de se habet valorem, vel sufficientiam ad satisfaciendum, tamen neque ex solæ rei naturæ, neque ex conuentione aliqua destinatum est, ut sit actualis & realis solutio debiti. Posteriori autem modo voco satisfactionem actualem opus illud, quo vere & realiter soluitur debitum, ita ut post illam solutionem exhibitam, nulla alia similis, seu in eo genere, iuste exigere possit. Dico ergo ad satisfactionem priori modo sumptam, seu melius, ad efficiendum opus de se satisfactorium, non esse necessariam ut alter acceptet, vel teneatur acceptare. Hoc probant rationes priori loco factæ, & rationes in contrarium nihil contra hoc obstant, ut per se patet: imo exemplum illud de-

animabus purgatorij hoc confirmat, dicimur enim A nos satisfacere pro animabus purgatorij, etiam si nobis infallibile non sit, opera nostra pro illis acceptari; quia, quantum est ex parte nostra, satisfactoria opera pro illis offerimus, in quibus, quatenus in gratia fundantur, condignitas est & valor ad satisfaciendum pro illis, si velit Deus acceptare. Vterius vero addo ad propriissimam satisfactionem posteriori modo sumptam, necessariam esse prædictam moralem vim, quæ sit in opere satisfactorio, ut procedat ab operante, ad soluendum debitum; ut nulla alia satisfactio similis seu eiusdem rationis iuste exigipossit, siue hoc sit ex natura rei, siue ex conventionne & pacto seu promissione iuxta varios modos satisfactionis supra explicatos. Et hoc probant rationes posteriori loco factæ.

*Ad rationes
in contrari-
um,*

Neque quicquam obstant priores rationes, solum enim probant, ad efficiendum opus de se satisfactorium non esse necessariam obligationem acceptandi satisfactionem, secus vero ad actualiter, & infallibiliter satisfaciendum. Et quoad hoc est quodammodo simile, quodammodo vero dissimile, exemplum de emptione iusta, quæ inter homines exercetur absque obligatione alterius partis: tenet enim similitudo in hoc, quod sicut potest quis offerre pecuniam vel rem aliam sufficientis valoris ad emendum aliquid, quamvis venditor non teneatur vendere, ita potest quis opus de se satisfactorium pro alio offerre, etiam si alter acceptare non teneatur, & consequenter erit in utroque casu similitudo in hoc, quod sicut, alio non acceptante, reuera & actualiter non perficitur satisfactio, nec manet debitum solutum seu ablatum, ita si in casu emptionis alter nolit vendere, non perficitur emptio, nec pecunia aut res oblata, subit rationem actualis pretij, (ut sic dicam.) Est autem consideranda dissimilitudo, nam in emptione aut venditione humana, pecunia quæ offertur in pretium, permanens est: unde quamvis non consumatur contractus, valorem suum retinet, semperque est apta, ut per illam possit eadem res vel alia æquivalens emi, manetque (per se loquendo) sub dominio & potestate prioris domini, qui illam obtulit in pretium, & ratione illius semper manet potens ad rem similem emendam, quoties alius velit contractum perficere. At vero in satisfactione, sicut opus, quo fit satisfactio, transitorium est, quia in actione vel passione consistit, ita valor satisfactionis cum ipso opere transit. Unde; si tunc, cum fit, non acceptetur, & consequenter non habeat effectum actualiter satisfaciendi, omnino perit & frustratur eius valor, neque amplius potest operans: per illum satisfacere, quia opus satisfactorium & valor eius, nec manet in se, neque etiam manet in acceptatione diuina, seu alterius, cui fit satisfactio, cum supponatur opus à principio non fuisse acceptatum. Et hinc fit, ut in emptione & venditione, quæ fit ex rebus permanentibus, melius intelligatur, posse intercedere contractum iustitiæ, etiam si ex neutra parte sit obligatio acceptandi, seu contrahendi, quia unusquisque offert pretium seu rem suam sub ea conditione, si alter acceptare velit, & æqualem rependere, & altero non acceptante alter retinet bona sua integra & perfecta, sicut antea erant, nihilque alteri est simpliciter datum aut in eius commodum factum, unde fit, ut licet consensus vel acceptatio contractus semper sit spontaneus, tamen ex utraque parte fit cum onere reddendi æquale, & consequenter quod saluetur vera ratio iustitiæ. At vero in negotio satisfactionis, nisi antecedit obligatio acceptandi satisfactionem, seu non exigendi aliam, obligatio (inquam) ex natura rei orta vel ex aliquo præcedenti pacto, non ita videtur posse æquitas & mutua iustitia intercedere: nam, si unus offerat suum satisfactorium opus, & alter non acceperit, quantum ad rem præstatam attinet; o-

mnino amittit opus suum, quia neque effectum consequitur, neque valorem suæ satisfactionis retinet, sed in alium transfert, quoad potest, iuxta materiam capacitatem. Unde fit, quod si in eo casu alter accipiat satisfactionem absque obligatione, magis exerceat opus gratiæ & liberalitatis, quam iustitiæ, quia etiam si non acceptet, manebit opus satisfactorium in eius honorem factum, nihilque amplius commodi aut honoris reportat acceptando, quam non acceptando satisfactionem: & ideo talis acceptatio mere gratuita ac liberalis censetur, & eadem ratione satisfactio sic facta non erit ex perfecta iustitia, quia, dum fit, & ex modo quo fit, non habet vim perficiendi opus iustitiæ. Et propter eandem causam B ut talis satisfactio (& idem est de merito, ut infra dicam) sit ex propria iustitia, necesse est ut antecedit pactum vel promissio, in qua fundetur, ratione cuius habeat vim ita satisfaciendi, seu refarciendi iniuriam, neque post illam possit iuste exigere alia satisfactio. Et ex his responsum est ad confirmationem difficultatis prioris loco positæ. Potestque hæc doctrina humana exemplo declarari, nam in omnibus contractibus, qui circa actiones humanas versantur, ut ratio iustitiæ locum habeat in talibus actionibus, necesse est, ut pactum & obligatio sub conditione operis antecedit, quæ illis verbis explicatur: facio ut facias. Unde, si abique tali pacto formali vel virtuali, contingat aliquem laborare in utilitatem alterius non censetur facere opus iustitiæ, sed gratiæ vel liberalitatis. Quod si alter velit pro tali opere mercedem ad æqualitatem persolvere, similiter non censetur, opus iustitiæ facere, sed gratitudinis, vel alterius virtutis similis, ut misericordię, vel liberalitatis.

Ex his ergo omnibus concluditur, etiam in satisfactione Christi necessariam fuisse ex parte Dei non solum actualem acceptationem, sed etiam obligationem seu necessitatem acceptandi, facta obligatione suæ satisfactionis ex parte Christi: quia doctrina data generalis est, & ratio eius quæ procedit in iustitia ad Deum & ad homines. Unde, cum offensum sit, huiusmodi necessitatem non habere locum in Deo absolute & simpliciter ex vi solius obligationis Christi, necessarium consequenter est, ut antecesserit pactum seu promissio Dei sub conditione talis operis, ut opus satisfactorium Christi fundatum in tali promissione haberet moralem vim iuste satisfaciendi, ita ut non potuerit Deus post talem satisfactionem, aliam similem pro tota natura ab humano genere exigere. Potest quidem Deus post Christi satisfactionem oblatam expectare in singulis hominibus applicationem illius satisfactionis per media ab ipso Deo & Christo ordinata & instituta, & similiter potest à singulis hominibus pro peccatis proprijs actualibus propriam & personalem satisfactionem exigere, quia Christus non aliter, nec sub alia ratione satisfactionem suam pro nobis obtulit, nec Deus aliter illam acceptavit, aut acceptare promisit, tamen eo modo quo Christus illam obtulit, nimirum ad satisfaciendum quoad sufficientiam pro toto genere humano, & ut esset veluti quædam causa vniuersalis, quæ singulis appellari posset, & applicanda esset iuxta diuinæ dispositionis ordinem, hoc (inquam) modo non posset Deus iuste aliam satisfactionem ab humano genere exigere, & consequenter, nec posset Christi satisfactionem repudiare: & hoc sensu dicimus, necessarium fuisse illam acceptare, eamque necessitatem ex præcedente promissione ortam fuisse. Quod autem hoc pactum seu promissio Dei ad Christum intercesserit, colligi potest ex illo Ilaie 53. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluunt Domini in manu eius dirigetur; pro eo, quod laboravit anima eius, videbit & saturabitur: Et infra. Iniquitates eorum ipse portabit ideo

*Christi satisfactionem
Dei necessarium
esse, ex
suppositione,*

ideo differtiam ei plurimos, & cetera usque ad finem A capitis. De qua promissione & pacto multi Patres intelligunt illud Psalm. 2. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae.* In verbo enim illo, *Postula à me*, intelligitur significata oratio Christi fundata in suis meritis, & satisfactione, & indiguitate personae suae. Ex materia etiam de merito & satisfactione constat, hanc promissionem aliis hominibus esse factam, multo ergo magis ipsi Christo.

Quoniam
fieri hoc
necesse est
parte Dei.

Sed iam sequitur, ut explicemus, quomodo poterit in Deum cadere necessitas vel obligatio acceptandi satisfactionem, praesertim ex ratione iustitiae. hoc enim est quod praecipue impugnatur rationes, quibus priorem partem sententiae Andreæ Vega confirmavimus. Propter quas multis incredibile videtur Deo attribueri veram ac propriam rationem iustitiae, cumque debitorem creaturam vel etiam Christi constituere.

Necesse est
illud fieri,
quia iustitia
requiritur.

Nihilominus dicendum est, posita praedicta promissione, ex vera ac propria iustitia debuisse Deum Christi satisfactionem acceptare. Hæc assertio in primis consentanea est ex sacris Scripturis, ubi cum sermo est de meritis iustorum, & de premio illis ex iustitia reddendo, nam, si respectu aliorum habet in Deo locum iustitiae, multo magis respectu Christi. Quam consequentiam nemo negabit, tum propter maiorem excellentiam & perfectionem operum Christi, tum etiam, quia, si quid est iustitiae in nostris meritis, totum id fundatum est in iustitia Christi; tum denique, quia, si Deo non repugnat hoc iustitiae debitum respectu alicuius, neque etiam respectu Christi repugnabit. Quod si ex parte Dei non repugnat, neque etiam ex parte Christi deesse potest aliquid, ad tale debitum inducendum. Antecedens vero constat ex illis verbis 2. ad Timoth. 4. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Et 1. ad Corinth. 9. *Certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem iustus iudex.* Et eodem modo fit saepe in S. Scriptura mentio iusti iudicij Dei. 2. ad Thessal. 1. ad Rom. 2. Responderi potest, in his & similibus locis sumi iustitiam lato & improprio modo, seu per quandam metaphoram. Sed hoc non videtur convenire: dicitur enim doctus Aristoteles, 5. Ethic. capit. 1. duobus modis iustitia dicitur, scilicet, generaliter & specialiter. Priori modo significat omnem virtutem seu collectionem virtutum omnium, quomodo nos virum studiosum, iustum vocamus, & gratiam cum donis suis appellamus iustitiam. Posteriori autem modo significat certam virtutis speciem. Quamquam ergo certum sit priori modo posse Deum, iustum appellari: & hoc sensu dici posse iustitiam Dei, esse generalem virtutem, per quam in omnibus operatur Deus quod est bonum, quomodo potest intelligi, quod de Deo dicitur. 2. Machab. 1. *Solus bonus, solus praestans, solus iustus, & omnipotens, & aternus:* licet (inquam) hoc ita sit, tamen dubitari non potest, quin etiam posteriori modo tribuatur iustitia Deo in Scriptura sacra: nam iustitia illa generalis non est unum aliquod speciale attributum Dei distinctum à ceteris nimirum, à misericordia, charitate & c. sed illa omnia comprehendit, tanquam totum quoddam singula complectens, ex quibus constat. At vero Scriptura tribuit Deo iustitiam, ut speciale attributum, distinctum à misericordia, liberalitate, & similibus virtutibus. Psalm. 10. *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt.* Et illud Psalm. 84. *Iustus Dominus, & iustitiam dilexit: aquitatem vidit vultus eius: & ex prioribus etiam testimoniis id constat, ut statim ostendamus. Certum ergo est non solum iustitiam generalem, sed etiam specialem Deo tribui.*

Prima pro
batio ex
Scripturis.

1. Mach. 2

Pactio.

Psalm. 84.

Quod autem non improprie aut metaphorice, sed vere & proprie tribuatur, primum ostendi potest ex generali regula interpretandi Scripturam, scilicet, quando eumque potest absque incommodo proprie exponi, ita esse intelligendam, neque esse absque necessitate ad metaphoras recurrendum: quod enim hic possit sine inconuenienti ita intelligi, ostendimus in sequentibus, quia iustitia ut sic dicit perfectionem simpliciter, nullamque imperfectionem necessario intulit. Deinde id colligi potest ex multitudine locorum, in quibus divina Scriptura absolute ita loquitur absque ulla insinuatione metaphoræ, aut improprietatis. Imo tot nominibus ad propriam iustitiam spectantibus hanc virtutem Dei declarat, ut per hoc ipsum satis videatur, omnem metaphoram excludere. Huc enim spectat nomen mercedis, conventionis & pacti Matth. 20. *Voca operarios, & redde illis mercedem, & infra, Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade.* Merces enim imputatur ei, qui operatur, non secundum gratiam, sed secundum debitum, ut ait Paul. ad Roman. 4. nomen ergo mercedis proprietatem iustitiae indicat: unde est illud 1. ad Cor. 3. *Unusquisque mercedem recipiet secundum suum laborem, & illud Apocalyp. ultimo. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* Et, ut constet, hoc negotium ad propriam iustitiam pertinere, aliis locis excluditur à Deo iustitiae vitium, propriae iustitiae contrarium 1. Petri. 1. *Sine acceptione personarum iudicatis, secundum uniuscuiusque opus.* Ad Hebr. 6. *Non est iniustus Deus, ut obliviscatur opera vestra.* Ex his ergo testimoniis satis probabiliter colligitur, esse in Deo veram & propriam iustitiam, & consequenter, etiam debitum iustitiae posse aliquo modo in Deum convenire: nam, licet supra dixerimus, posse interdum accidere operari ex iustitia absque obligatione iustitiae, tamen hæc operatio, quæ est reddere mercedem, intrinsece includit aliquam rationem debiti. Per hanc ergo virtutem reddit Deus unicuique, quod speciali iure illi debitum est, supposita promissione & pacto ipsius Dei.

Matth. 20.

2. Cor. 3.

Hebr. 6.

Secunda pro
batio ex
Rationibus.

Vnde argumentor secundo testimoniis Patrum, qui hoc genus debiti in Deo recognoscunt, neque aliquid de perfectione eius minuire existimant, quia cum supponat promissionem eius & pactum, totum in eo nascitur, quasi ab intrinseco, & ex propria voluntate, quia, ut saepe dixi, per nullam actionem alterius, ex vi illius solius potest obligari. Quis enim prior dedit illi, & retribueret ei? Ad Rom. 11. tamen supposita gratia promissionis suae sub conditione operum non repugnat ei, ut per talia opera debitor fiat. Sic Chrysostomus homil. 3. in Matth. 7. *salvari se Dei gratia confitere, ut se ille debitorum fateatur, nec modo pro operibus suis, verum etiam pro hac gratia, humilique sententia. Quando enim aliqua fecerimus, habemus eum proculdubio debitorem:* Cyprianus lib. de opere & eleemosynis in fine, de omni Christiano per gratiam Dei bene operante, inquit, *Promeretur Christum iudicem, & Deum computat debitorem.*

At dicit aliquis, hos Patres, non dicere, Deum esse debitorem ex iustitia, sed simpliciter, esse debitorem, quod potest intelligi ex fidelitate ratione promissionis, ut expressius declaravit Augustinus super Psalm. 83. trañans illud 2. ad Corinth. 4. *Reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Quid (inquit) reddet? Quod tibi debet: Vnde tibi debet? quid illi dedisti? Debitorem ipse se fecit, non accipiendo, sed promittendo: & sermon. 16. de verb. Apostoli. *Debitorem (inquit) nobis factus est Deus, non aliquid accipiendo, sed, quod ei placuit, promittendo.* Et in idem redit, quod inquit Fulgentius in praefatione librorum ad Monimum, *Seipsum sua largitate dignatus est facere debitorum.*

Sed

Sed in primis, cum praedicti Patres ea ratione dicant, esse Deum debitorem, ut exponant, quia ratione reddet iustus coronam iustitiae, satis significant, se loqui de debito ex iustitia, quod ex promissione onerosa interdum nascitur, & ideo, quamvis promissionis meminerint, quoniam necessaria est, non propterea iustitiam excludunt. Quod potest aptissime declarari ex doctrina Pauli in epistola ad Roman. cap. 11. dicentis, *Si autem gratia, non ex operibus, alioqui gratia, iam non est gratia, id est, non gratis datur, docet ergo Paulus id, quod a Deo datur ex operibus, non dari gratis, ergo sentit, dari ex debito, non quocunque, sed ad iustitiam pertinente.* Patet consequentia: quia dari gratis tantum huic debito directe opponitur: quod enim datur solum ex debito simplicis promissionis, gratis nihilominus datur; immo, licet ad obtinendum rem simpliciter promissam requiratur aliquod opus, si non attingat propriam rationem condigni, & iusti meriti, adhuc gratis datur, licet intercesserit promissio: sicut enim iustificatio & remissio peccati datur ex debito promissionis, supposita contritione, & nihilominus gratis datur, ut infra ostendemus: ergo iuxta praedictam Pauli doctrinam, in his, quae a Deo non gratis dantur, sed ex operibus intercedit aliquod genus aetioris debiti, quam sit simplicis promissionis. Hoc ipsum eleganter declaravit Bernard. tractatu de gratia & libero arbitrio, sub finem, dicens. *Quo pacto eam, quam sibi repositam praesumit (scilicet Paulus) coronam vocat iustitiam? An quoniam iuste iam ex debito requiritur, quocunque, vel gratis, promittitur? Denique ait, scio cui credidi, & certus sum, qui potens est depositum meum servare. Dei promissum, suum appellat depositum, & quia credidit promittenti, si sentit promissum repetit. Promissum quidem ex misericordia, sed iam ex iustitia persolvendum. Est ergo, quam Paulus expectat, corona iustitiae, scilicet iustitiae Dei, non sua: iustum quippe est, ut reddat, quod debet, debet autem quod pollicitus est. Infra vero exponit, hanc iustitiam ita appellari iustitiam Dei, ut tamen eiusdem iustitiae voluerit Deus hominem habere consortem, eum faciendo eiusdem coronae seu praemij promeritorem: eum operum quibus erat illa repromissa corona, habere dignatus est coadiuorem. Et in eodem sensu dixit Petrus Chrysologus sermone. 25. ad finem. *Nonne homo homini exiguae caritatis obligatione constringitur, Deus tot & tantis voluminibus carnet, & debitor non tenetur? Sed dicit, esto quod debeat, quo exigente restituit? Seipso: quia non potest illi mentiri: idem ipse est & executor & debitor. Deinde, si debitum ex simplici promissione ortum Deo non repugnat, nec diminuit dominium eius, neque aliquam aliam imperfectionem illi affert, cur dicitur omne iustitiae debitum illi repugnare aut imperfectionem afferre? Nulla certe est sufficiens ratio, ut ex solutionibus argumentorum, & ex sequente discursu magis constabit.**

Tertia probatio ex ratione.

Tertio igitur argumentor ratione, quia operari ex propria & formali iustitia, per se ac formaliter loquendo dicit perfectionem, & operari ex debito eiusdem iustitiae non dicit imperfectionem, sed supponit potius perfectionem alterius virtutis, & includit sapientissimam rationem & dispositionem divinae providentiae: ergo utrumque cadit in Deum, & maxime respectu operum & satisfactionum Christi. Maior per se nota videtur, quia iustitia ut sic virtus est perfectissima. Unde, si nihil aliud addatur, in illius affectu & voluntate nulla imperfectio includitur. Minor declaratur variis modis: primo ex Diuo Thoma. 1. parte, quaest. 21. articulo. 1. ad tertium. ubi ait, in nomine debiti importari ordinem exigentiae vel necessitatis: ergo non magis repugnat Deo debitum aliquid faciendi, quam necessitas: sed quamvis Deo repugnet simpliciter & ab-

A soluta, non tamen repugnat ei necessitas ex suppositione alterius voluntatis seu promissionis eiusdem Dei: ergo neque ei repugnabit debitum ex suppositione, quia, sicut necessitas ex suppositione non tollit libertatem nec minuit illam, simpliciter loquendo, ita nec debitum ex suppositione promissionis libertatem ipsius Dei tollit aut minuit perfectum dominium, quod potissimum consistit in libertate Dei omnipotentiae coniuncta. Hinc vero addit D. Thom. citato loco & 1. & 2. quaestione 114. articulo. 1. ad tertium, ex hoc debito non proprie denominari Deum debitorem nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est ei, ut sua ordinatio impleatur; nec posset ex actione creaturae sequi hoc debitum, nisi supposita divina ordinatione, quod magis explicans eadem 1. 2. quaestione. 111. articulo. 1. ad secundum, dicit, per hoc debitum non obligari Deum creaturae, sed potius creaturam subiecti Deo, ut in ea divina ordinatio impleatur, quae observatio D. Thom. prudentissima est, & ad casum loquendi modum spectat, non vero repugnat doctrinae, quam explicamus, sed potius eam supponit. Est etiam fundata in alia ratione optima, quam mox exponemus solvendo argumenta. Secundo declaratur idem, nam hoc debitum iustitiae divinae non oritur ex aliqua lege, neque ab extrinseco provenit (ob quam rationem, inter alias, recte dicitur, non obligari Deum hoc debito) sed oritur ex intrinseco & connaturali rectitudine ipsius divinae voluntatis, cui naturalis est omnis perfectio, quo ad constantiam & rectitudinem voluntatis spectat; & ideo, illi naturalis est ac necessarium, ut postquam aliquid decrevit ac voluit, in ea voluntate immutabilis perseveret. Item, quamvis libere loquatur, tamen si loqui vult, necessarium est ei vera loqui. Sic etiam, quamvis libere promittat, tamen, quod semel promittit, necessario implet, non ex debito aut obligacione legis, sed ex naturali rectitudine fidelitatis. Ita ergo, quamvis libere paciscatur vel (quod idem est) sub conditione onerosa promittat, tamen postquam semel paciscitur, necessario cōstat conventioni factae, non ex extrinseca obligatione aut debito, sed ex naturali rectitudine iustitiae: tale ergo debitum, sic declaratum, & ad iustitiam applicatum, non importat imperfectionem, magis quam applicatum ad alia attributa.

D Quod si quis dicat, hoc debitum iustitiae sic declaratum non excludi a Deo propter imperfectionem, sed solum non distinguere etiam ratione a debito promissionis seu fidelitatis, contra hoc in isto tertio, quia formaliter ac praecise secundum rationem loquendo, distinctum est fundamentum utriusque debiti seu necessitatis: unde distincta etiam est honestas in utriusque obiecto & actu: ergo hoc debitum, de quo modo agimus, non pertinet formaliter ad fidelitatem: ergo spectat ad iustitiam, non enim potest alia virtus excogitari, ad quam pertineat. Maior declaratur, quia debitum fidelitatis oritur ex sola promissione Dei, & ex veritate ac constantia eius: debitum autem, de quo modo agimus, quamvis requirat promissionem, & in ea potissimum fundatur, tamen & illa promissio diversae rationis est, eo quod sit onerosa, & virtuale pactum includens; & non ex sola illa debitum nascitur, sed adiuncto opere quod in homine ipsa promissio requirit; & ideo tale debitum operibus commensuratur seu proportionatur; & in Scriptura sacra non solum Dei promissioni, sed ipsis etiam operibus ex gratia Dei factis, & in promissione fundatis, attribuitur. Iuxta illud Psal. 65. Matth. 6 ad Roman. 2. Apocalypsis ultimo. Reddet unicuique secundum opera sua, & ad Galat. 6. Quis seminaverit homo, haec & metet. 1. ad Corinth. 3. Unusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem. Atque hinc etiam fit, ut in posteriori genere promiss-

promissionis seu debiti, maius quoddam ius intercedat ex parte hominis ad mercedem seu primum, quam sit in simplici promissione ad rem promissam: quia illud acquisitum est per propria opera, per quae operarius quodammodo facit suam, mercedem promissam; quia dignus est operarius mercede sua, Luc. 10. & ideo dixit paterfamilias. Matth. 20. Tolle quod tuum est, & vade. Et hoc ipsum est, quod Paulus dicebat, *Quae seminaverit homo, haec & metet.* Est ergo distincta ratio honestatis in illo obiecto, & in actibus.

Ultimo declaratur in hunc modum, nam Deus proprie, & vere exercet actum iudicij, cum bonis primum tribuit pro meritis: vt ex Matth. 25. & ex alijs frequentissimis Scripturis sincere intellectis satis constat, sed iudicium est actus iustitiae, vt ex Philosopho 5. Ethicor. cap. 4. declarat D. Thom. 2. 2. qu. 106. artic. 1. ubi tandem concludit, iudicium pertinere ad iustitiam, secundum quod est principaliori modo in Principe seu gubernatore, quod maxime in Deum conuenit, ergo retributio primum, & acceptio satisfactionis iustitiae conueniunt Deo ratione iustitiae. Dices, conuenire quoad formam, non quoad debitum iustitiae. Sed contra, nam ostensum est conuenire ex honestate & aequitate iustitiae, quam iudicium requirit. Ostensum etiam est, ita conuenire, vt supposito pacto ex naturali rectitudine necessario habeat talem actum. Ostensum denique est, hoc debitum in praesente nihil aliud esse quam hanc naturalem rectitudinem seu necessitatem ex suppositione: ergo, si talis actus est ex rectitudine iustitiae, est etiam ex debito iustitiae. Tandem, quauis haec necessitas radicaliter habuerit originem a promissione, tamen formaliter iam est ex ipsa rectitudine iustitiae. Quod in hunc modum explico, quia, si mente fingamus Deum esse supremum iudicem, & non supremum dominum; teneatur ex iustitia ad reddenda praemia proportionata meritis, vel ad acceptanda satisfactionem condignam, & debito modo exhibitam; nunc autem, quamuis Deus simul sit dominus & iudex, tamen ratione promissionis statuit, non vt in hoc negotio potestate dominantis, sed iudicantis, ergo iam ex vi iustitiae necessario seruat aequitatem in iudicando. Et hoc amplius constabit ex solutionibus argumentorum.

Omniū igitur difficultatum solutio, quae probando priorem partem tertiae sententiae tactae sunt, potissimum pendet ex dubitatione, quae in tertio argumento petitur, quanam sit iustitia in Deo, ad quam pertinet hoc debitum acceptandi iustam satisfactionem, & (quod eiusdem rationis est, remunerandi iusta merita. Ad quam breuiter respondeo, formaliter ad proprie pertinere ad iustitiam distributiuam, continere autem eminenter, quidquid perfectionis est in iustitia commutatiua. Priorem partem sumo ex Diuo Thoma prima parte, qu. 106. articulo primo, ubi, cum inquiratur, an in Deo sit iustitia, in corpore respondet, non esse in Deo iustitiam commutatiuam, esse autem distributiuam, certum est autem, perfectionem iustitiae commutatiuae eminenti modo, & seclusis imperfectionibus, reperiri in Deo, vt statim ex eodem D. Thom. ostendimus, ergo, cum negatur haec iustitia esse in Deo, intelligendum est secundum totam rationem formalem suam, ergo & contrario, cum iustitia distributiuam Deo tribuitur, intelligendum est, formaliter ac proprie, nam, si tantum esset eminenter, ac metaphoricè, eodem modo, sicut de commutatiua, de illa esset loquendum. Accedit, quod in solutione ad primum ibidem docet D. Thomas quasdam virtutes tribui Deo metaphoricè & improprie, vt temperantiam, fortitudinem, & alias similes, quae circa passionem versantur, alias vero, quae

versantur circa actiones proprie tribui Deo, non vt versantur circa actiones ciuiles, sed vt versantur circa actiones Deo conuenientes, & ponit exempla in liberalitate, magnificencia & iustitia: ergo, ex sententia Diui Thomae, aliqua iustitia est proprie in Deo; ergo maxime distributiuam: nam haec est, quae potissimum versari potest circa actiones Deo conuenientes, quales sunt reddere praemia proportionata meritis, & remittere poenam vel offensam, si iusta, & aequiualet sit satisfactio.

Ratione etiam probatur haec pars, primo ex dictis, nam omnia, quae adduximus, vt minimum, probant hoc debitum iustitiae distributivae, quod inter omnia iustitiae debita minimum est, & facilius potest absque vlla imperfectione intelligi, vt ex solutionibus argumentorum clarius constabit. Secundo a sufficienti partium enumeratione iuxta partitionem, quae in citato argumento tertia fit, cui concedimus ea omnia, quibus duo priora membra, scilicet iustitia legalis & commutatiua excluduntur. Quae vero impugnant tertium de iustitia distributiuam parui momenti sunt, nam in primis non repugnat iustitiae distributivae, vt supponat pactum & promissionem, quin potius id necessarium est, quodcumque princeps, aut aliquis alius, aliquid ex bonis suis liberaliter proponit ad certamen, vt detur in praemium, sed brauium vincienti. Quamuis enim tunc promissio liberalis sit & gratuita, tamen postquam illa facta est, & certamen est expeditum, ex iustitia distributiuam debetur praemium victori. Quod si interdum tenetur aliquis gubernator ex iustitia distributiuam aliquid dare absque propria promissione praemia, id est, quia non est dominus earum rerum, quas distribuit, sed dispensator, seu quia distribuit ex officio bona communia, à republica, vel à superiori principe ad id muneris deputata. Vnde respectu superioris domini, vel reipublicae, semper antecedit illa promissio vel expressa vel tacita: cum ergo Deus bona sua distribuat, & in praemium elargiatur, & iniurias sibi factas, vel poenas à se tanquam à supremo indice iustitias, remittat, non repugnat, imo valde consentaneum est, quod antecedit spontanea promissio, vt iusta distributio subsequi possit. Rursus nihil veritati huius iustitiae repugnat, quod in ea seruetur, non solum proportio geometrica, quae est inter plura extrema & proportionem varias, ita vt, quantum merita vnius excedunt merita alterius, tantum illius praemium huius praemium superet: sed etiam proportio arithmetica, quae est rei ad rem, id est, vt vnusquisque habeat praemium aequale suis meritis: hoc enim potius spectat ad summam perfectionem illius iustitiae. Quod enim interdum contingit in humana iustitia, vt seruet aequalem proportionem inter multos, quamuis singulis non ad aequalitatem tribuat, quantum vnusquisque meretur, ex imperfectione est, quia, scilicet, non potest singulis conferre, quantum absolute & simpliciter vnusquisque meretur, nam si id fieri posset, sine dubio iuxta aequitatem iustitiae ita faciendum esset: & inde etiam debita proportionalitas, seu aequalitas proportionis resisteret. Hanc ergo proportionem Deus in sua distributione seruat; tamen, quia omnipotens est, & perfectissima bona distribuit, quae licet crescant in multis, non diminuantur in singulis, ideo cum praedicta proportionalitas seruat in singulis perfectam aequalitatem. Et hinc etiam verum est, quod in conclusione subiunximus, habere hanc iustitiam diuinam, eminenter perfectionem iustitiae commutatiuae, quia scilicet seruat suo modo & sublati imperfectionibus aequalitatem rei ad rem. Quo sensu dixit Diuus Thomas secunda secundae qu. 106. articulo 4. ad primum. *Forma diuini iudicii attenditur secundum rationem communi.*

commutatio iustitiae, prout, scilicet, recompensat praemia meritis, & supplicia peccatis.

Ad primam rationem in contrarium. His positus, facile est ad caetera argumenta respondere. Ad primum enim recte ibi responsum est, hanc necessitatem seu iustitiae debitum esse tantum ex suppositione alicuius promissionis, non cuiusvisque, sed illius, quae est sub conditione operis aequivalentis, seu habentis sufficientem proportionem ad praemium, vel mercedem. Ad replicam vero ibi factam satis iam declaratum est, quantum differat haec promissio & debitum quod ex ea nascitur a simplici promissione & debito fidelitatis. Neque refert quod Deus possit absque promissione praecipere illud opus, propter quod mercedem promittit: falsumque est, in omnibus pactis, seu promissionibus humanis necessariam esse illam conditionem, ut obligatio iustitiae oriatur. Patet enim potest absolute & sine promissione stipendij praecipere aliquid filio; & tamen, si vere promittat sub conditione operis, tenebitur postea stare promissis, & Princeps vel respublica, possit interdum praecipere certam, aut aliud opus absque promissione praemij, & tamen, quando illud proponit & promittit, tenetur illud reddere, & in eo distribuendo iustitiam distributivam servare. Et ratio veriusque est, quia licet possit uti alia potestate, non tamen vult, imo etiam promittit, se illa non usurum, sed lege iustitiae.

Ad primam confirm. Unde ad primam confirmationem, & exemplum de domino & seruo, respondetur primo, quicquid sit de iure civili, tamen ex natura rei non repugnat intercedere tale; actum inter dominum & servum, dummodo deponat dominus quodammodo personam domini, & induat personam solius iudicis, aut gubernatoris, vel paciscentis: cur enim non potest id voluntate sua facere, vel etiam sponte sua ad id se obligare, aut iuri suo cedere? Secundo dicitur, illud exemplum, ad summum, procedere de obligatione iustitiae commutativae: nam quia inter homines, servus non fit dominus eorum, quae acquirunt, sed quicquid acquirit, acquirit domino, ideo non potest dominus integrum retinens totum ius, quod habet in servum, ex iustitia commutativa obligari ad reddendum illi huiusmodi bona, quia hoc nihil aliud esset, quam obligari sibi ipsi, cum seruo donata statim in ipsum transferantur. Non tamen excludi potest ea ratione obligatio seu debitum servandi iustitiam distributivam facta promissione illi accommodata, & quantum ad id cuius servus est capax, saltem quantum ad usum vel possessionem: hoc enim modo sumi debet exemplum, ut sit accommodatum ad rem, de qua agimus: nam, licet homo sit servus Dei naturali servitute, tamen est capax proprii dominij, & uti vel frui potest bonis a Deo promissis ac donatis: & ideo, quamvis Deus etiam sit eorum dominus supremus dominus, nihilominus potest propriam rationem iustitiae in eis distribuendis necessario servare, supposita sua promissione.

Ad secundam confirmationem. Ad secundam confirmationem in primis dicitur, quamvis inter homines necessarium sit, promissionem vel pactum acceptari ab altero, cui fit promissio, tamen respectu Dei id non esse necessarium, quia voluntas eius est per se efficax ad perficiendum pactum & constituendam promissionem; & imponendam (si voluerit) homini obligationem suscipiendi onus impositum sub cuius conditione praemium promittitur. Deinde dicitur, hanc conditionem non omnino praetermitti in hac iustitia divina: nam, si de Christo fit sermo, illi reuelata est voluntas & promissio Dei, & voluntarie pactum acceptavit, & ad satisfaciendum pro hominibus, eisque promerendum se obtulit; si vero fit sermo de aliis iustis etiam illis proposita est vita aeterna tanquam merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus, & meritis, fideliter reddenda, ut Concilium Tri-

dent. sess. 6. capit. 16. dixit. Et huius promissionis fides, certa quae spes rei promissae, sicut ad salutem, ita etiam ad meritum, omnibus est necessaria: quod si fortasse in aliquibus non fuerit adeo explicita, saltem implicita requiritur, & sufficere interdum potest, iuxta illud Pauli ad Hebr. 11. Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Denique dicitur, ad inducendam propriam obligationem iustitiae commutativae, fortasse magis esse necessariam illam conditionem, quod pactum utrique parti proponatur, & ab utraque acceptetur, tamen ad debitum iustitiae distributivae id necessarium non esse. Et ratio differentiae assignari potest, quia rectitudo iustitiae commutativae fundatur maxime in dominio alterius comparato ad illud, qui superius dominium non habet, transactio autem huiusmodi dominij, non fit sine contrahentium consensu: ac vero rectitudo iustitiae distributivae, magis fundatur in decentia ipsius actionis, & conformitate, quam habet cum ipsa ratione, seu rationali aut intellectuali natura, sicut rectitudo, quae est in implenda promissione, non semper fundatur in iure alterius, sed in ipsa rei decentia & convenientia: & ideo, sicut in promissionibus divinis necessarium non est, quod a nobis sint acceptae & cognitae, sed satis est, quod a Deo sint factae, ut necessarium sit & suo modo debitum, Deum illas implere: ita in actionibus, quae ad iustitiam distributivam pertinent, ut rectitudo in eis necessario servanda sit, necessarium non est, ut a nobis acceptetur promissiones seu pacta, in quibus fundantur: sicut etiam ad promerendum coram Deo necessarium non est operari intuitu mercedis, vel sub formali intentione & se, quasi obligandi illum ad dandum praemium, sed satis est, meritorium opus cum debitis conditionibus exercere.

Ad ultimam confirmationem. Atque eadem fere responsio est ad ultimam partem seu confirmationem illius argumenti: concedo enim, duplicem illum modum promissionis conditionatam, unum in quo conditio solum ponitur ad suspendendum consensum, seu obligationem, quae non virget donec conditio impleatur; aliud in quo opus conditione positum, ut condignum & aequivalens meritum postulatur; & huiusmodi esse dicimus promissiones & pacta Dei, in quibus haec iustitia fundatur, ut ex modo loquendi Scripturae satis ostendimus. Neque ad huiusmodi iustitiam necessarium est, ut opus, quod in promissione exigitur, cedat in Dei utilitatem, aut quod novum aliquid dominium in illum transferat, hoc enim, ad summum, possit esse necessarium in promissionibus vel pactis in quibus ex utraque parte propria & rigorosa obligatio iustitiae commutativae nascitur; nam iustitia commutativa proprie sumpta indatur & acceptis versatur: ac vero ad rectitudinem & honestatem iustitiae distributivae satis est, ut fiat opus, quod voluntas promittentis impleatur, & quod opus ipsum habeat condignitatem, & moralem aequivalentiam cum re promissa. Quae omnia locum habent respectu Dei absque ulla imperfectione.

Ad secundam principalem. Ad secundam rationem principalem primum in genere dicitur, totam procedere & recte concludere de iustitia commutativa, quam faciemur proprie non habere locum in Deo propter imperfectiones, quas includit; de iustitia autem distributiva non procedit praedicta ratio. Unde ulterius, vltimo nomine obligationis in bono sensu, non ut dicit vinculum morale ortum ex praecepto, seu lege superioris, sed ut dicit naturalem quandam rectitudinem, hoc (inquam) sensu concedo, Deum ex rectitudine iustitiae ad aliquid obligari, seu necessitari ex suppositione; & consequenter asserto, posse creaturam ratione sui operis facti ex gratia & sub promissione divina, habere aliquod ius, & Deus in falli-

biliter & necessario seruat ex reſtitutione iuſtitie. Rurſus addo, hoc ius proprie loquendo, eſſe non in re ſed ad rem: quod ita declaro, nam id, quod eſt debitum creaturæ ratione ſui operis, conſiderari poſteſt, vel vt nondum exhibitum, ſed in futurum præſtandum, ſicut nunc debetur gloria iuſtis viatoribus; & tunc conſtat, nondum eſſe ius in rem ipſam acquiſitum, cum nondum ſit: vel conſiderari poſteſt vt iam exhibitum; ſed vt eſt nunc præmium gloriæ in beatis, vel gratia & remiſſio peccati in iuſtis viatoribus: & iam tunc non habet locum ratio debiti, cum iam ſit perſolutum; ſed, ſi aliquo modo ibi conſiderari poſteſt obligatio ſeu debitum eſt, quatenus interdum bonum illud ſemel datum auferri non poſteſt, quia ex promiſſione obligatur Deus ad perpetuo conſeruandum illud; & ita etiam formaliter loquendo illa conſeruatio conſideratur vt futura & nondum exhibitum, & ideo etiam vt ius ad illam potius habet rationem iuris ad rem, quam in re. Quod ſi forteſſe tale ſit bonum illud, vt non indigeat noua conſeruatione, iam proprie nullum relinquitur ius, nec debitum in ordine ad illud: huiusmodi autem bonum non poſteſt eſſe poſitum & reale, quia nullum eſt, quod Dei conſeruatione non egeat, ſed per modum carentiæ vel negationis intelligi poſteſt, vt v.g. in remiſſione ſeu oblatione peccati, nam, poſtquam Deus illud abſtulit, non eſt neceſſe vt ſpecialiter conſeruet carentiam illius peccati imo nec facere poſteſt vt illud redat, niſi homo voluntarie iterum peccet; & idem eſt de remiſſione poenæ, nam poſtquam Deus abſtulit reatum eius, non poſteſt illum reparare, imo nec poenam illam inſligere, formaliter loquendo de poenâ; & ideo, ſi quis acquiſiuit ius iuſtitie ad remotionem alicuius mali, ſi malum illud ſublato eſt, ius quidem iuſtitie ſeruatum eſt, in futurum vero nullum manet proprie ius, quia nihil amplius agendum ſuper eſt, nec malum illud extrinſecus redire poſteſt. Et igitur hoc ius creaturæ quoddam ad rem potius, quam in re, & ideo propriiſſime pertinet ad iuſtitiam diſtributiua, ad quam proprie ac formaliter non ſpectat reſtituere alteri quod ſuum eſt, vel erat; ſed conferre id, ad quod habet aliquod ius, ratione alicuius dignitatis ſeu meriti.

Est iuſtitia
non minuit
diuinum do-
minium.

Vnde vltius dicitur, huiusmodi ius creaturæ ad rem, nec minuit perfectum Dei dominium, nec imperfectionem aliquam in Deum inducere. Nam, vel hæc imperſectio proueniret ex iure illo, quod tribuimus creaturæ, vel ex neceſſitate illa ex ſuppoſitione quam dicimus eſſe in Deo. Non primum, quia quod creatura habeat verum dominium rerum non minuit ſupremum Dei dominium: ergo neque quod habeat ius meriti vel ſatisfactionis ad aliquid, minuit dominium Dei. Neque etiam ſecundum, quia illa neceſſitas non oritur proprie ac formaliter ex iure creaturæ, ſed quaſi obſiectiue tantum, formaliter autem prouenit ex reſtitutione diuinæ voluntatis, ſuppoſita eiſdem voluntatis libera promiſſione. Vnde non eſt diminutio domini, ſed determinatio eius ad rectum ac perfectum verum, quæ optime ſtare poſteſt cum pleno dominio, vel quoad ſpecificationem, ratione honeſtatis actus, ſicut determinatur libertas Dei ad dicendum verum, vel etiam quoad exercitium ex ſuppoſitione prioris liberæ voluntatis Dei, quæ, ſicut non diminuit libertatem, ita neque dominium. Sicut etiam neceſſitas fidelitatis ſeruandæ non minuit diuinum dominium, quia non prouenit ab extrinſeco, ſed ex ſuppoſitione proprie libertatis, & intrinſeca reſtitutione. Tandem dicitur, huiusmodi ius ad rem pertinens ad iuſtitiam diſtributiua tantum non refundi in perſonam nec conſtituere illam proprie loquendo debitorem alteri habenti tale ius, ſed potius ſibi ipſi (vt dixit D. Thom.) quia ſcilicet, ſuis actionibus tale reſtitutionem debet; & ideo hoc debitum nec eſt

Fr. Suarez. Tom. 1.

A perfecto dominio, nec cum ſuprema domini potestate repugnat: propter quod Fulgentius loco citato, in hunc modum ſcribit, *Ecce qualis eſt dominus noſter, vt donando debeat, & quanto magis cum debitorum eſſe non piget: in quantum enim gratis largitur, in tantum debitor inuenitur: neque enim poſteſt aliquis debitorum habere, niſi in eo, quod ipſe dignatus fuerit, gratuita largitate conferre.*

Sed inſtabit adhuc aliquis, nam ſola hæc neceſſitas iuſtitie diſtributiua, nõ ſatis eſt ad iuſtitiam Chriſti ſtabiliendam. Primo quidem, quia ſupponit liberalem promiſſionem acceptandi. Secundo, quia ratio iuſtitie non eſt vniformis in vtroque extremo, nam ex parte Chriſti eſt commutatiua, ex parte vero Dei dicitur eſſe tantum diſtributiua, quæ eſt longe minor. Tercio addi poſteſt, quod licet in meritis & præmiis magis appareat illa ratio iuſtitie diſtributiua, in ſatisfactione autem & remiſſione culpæ aut poenæ agere poſteſt id intelligi, quia ſatisfactio non reſpicit diſtributionem vllam præmiorum, imo in hoc diſſert à merito. Ad primum reſpondetur, id nõ eſſe contra rationem iuſtitie, non enim poſtulat vera iuſtitia, vt vnus poſſit alium cogere ad contrahendum, ſed ſolum, vt ſeruata in omnibus æqualitate, poſſint voluntarie pacisci, & poſitum pactum ex iuſtitia ſeruandum ſit, quod non ſolum in iuſtitia diſtributiua, ſed in omni fere iuſta conuentione reperitur: quod variis exemplis, tam in hoc, quam in præcedente puncto declaratum eſt. Ad ſecundum ſupra etiam dictum & probatum eſt, non oportere actum iuſtitie eſſe ita reciprocum, vt ſit eiſdem rationis in vtroque extremo, maxime quando extrema ſunt diuerſi ordinis, & perfectionis.

Ad tertium ſuppono, per ſe ac formaliter non requiri ad actum diſtributiua iuſtitie, vt ſit inter multos: quamuis enim fingeremus vnum tantum hominem, vel angelum meruiſſe gloriam, ad iuſtitiam diſtributiua pertinere, illi reddere præmium: licet ergo nomen diſtributionis ex ordine ad multos ſumptum videatur, tamen iuſtitia diſtributiua formaliter non hoc ſignificat, ſed virtutem, quæ ſeruatur quoddam ad rem, fundatum in merito ac dignitate actionis, vel perſonarum. Hinc ergo reſpondeo, quod, licet remiſſio vel acceptatio, quæ ſatisfactioni reſpondet, per ſe non reſpiciat multos, ſed vnum ſatisfacientem, niſi ſortitus poſſit in ea habere locum ratio iuſtitie diſtributiua, quia ius illud ad remiſſionem obtinendam per ſatisfactionem poſteſt eſſe cum eadem proportionem & æqualitate, quæ eſt inter meritum & præmium. Vnde, licet ſatisfactio in multis diſſert à merito, vt in principio ſect. præced. dictum eſt, & in eo præſertim, quod meritum per ſe reſpiciat mercedem, & commodum merentis, ſatisfactio autem recompensationem iniuriæ: & honorem perſonæ offeſæ; nihilominus ex ſatisfactione reſultare poſteſt commodum ſatisfacienti, vel ei pro quo ſatisfactio offertur, vt eſt remiſſio peccati aut poenæ; & quoad hoc ſequitur ex ſatisfactione ius ad tale commodum, ſimile illi quod eſt in merito, & ideo in hoc iure ſeruando poſteſt etiam iuſtitia diſtributiua intercedere.

SECTIO VI.

Vtrum in ſatisfactione Chriſti ſeruata fuerint leges omnes perfectæ iuſtitie.

Quamquam hæc quæſtio videri poſſit ex ſuperioribus definita: quoniam tamen interdum contingit, in aliquo merito vel ſatisfactione ſeruari propriam & æqualem iuſtitiam quamuis non vndeque perfectam: ideo merito in ſpeciali dubitamus, an ita acciderit in CHRISTI ſatisfactione.

G

ne. Præ-